XLIX. ÉVF. 3. (405.) SZÁM, 2021. ŐSZ

LÁTTUK

6 SZERGEJ POLUNYIN A MARGITSZIGETEN
– POLUNIN INK PRODUKCIÓ: RASZPUTYIN

10 MEGFOGHATÓVÁ TETT MEGFOGHATATLAN, AVAGY EGY ÓRA KIRKÉ SZIGETÉN
– HERVÉ KOUBI, NATACHA ATLAS: ODÜSSZEIA

14 TÁNCOK, KÉPEK ÉS SZIMFÓNIÁK BÉCSBŐL
– A WIENER STAATSBALLETT BEMUTATÓI

18 NEHÉZSÉGEK KÖZEPETTE IS NAGYSZERŰ TELJESÍTMÉNY
– A MAGYAR TÁNCMŰVÉSZETI EGYETEM KLASSZIKUS BALETT VÉGZŐSEINEK VIZSGAELŐADÁSA

20 GATSBY MOSOLYA
– A MAGYAR TÁNCMŰVÉSZETI EGYETEM SZÍNHÁZI TÁNC SZAKIRÁNY VÉGZŐSEINEK VIZSGAELŐADÁSA

26 A MAMAHOTEL FOGLYA, AVAGY A FELSZABADÍTÓ ÁTLÉNYEGÜLÉS
– SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ: HATTYÚK TAVA

28 A NAP FÉNYES OLDALA
– DUDA ÉVA TÁRSULAT: RAMAZURI

MESTEREK

25 EMLÉKEZÉS VITÁNYI IVÁNRA

39 TIMÁR SÁNDOR 90 ÉVES

TÁNC ÉS EGÉSZSÉG

44 KIÉGÉS!
– FIZIKAI FÁRADTSÁG VAGY HITEVESZTETT ÁLLAPOT

REFLEKTORFÉNYBEN

4 NEM TÖREKSZEM ARRA, HOGY IKON LEGYEK
– BESZÉLGETÉSEK SZERGEJ POLUNYINNAL

12 CSAK A POLITIKA OSZT MEG MINKET
– BESZÉLGETÉS HERVÉ KOUBI KOREOGRÁFUSSAL

36 HETVENÉVES A MAGYAR ÁLLAMI NÉPI EGYÜTTES
– KŐVÁGÓ ZSUZSA TÁNCTÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉSE II. RÉSZ

42 L1DANCEFEST 2021
– HÚSZ ÉV UTÁN BEFEJEZIK A SZERVEZŐK

NÉGYSZEMKÖZT

22 EGY VEZETŐNEK MEG KELL ÉRTENIE, HOGY A VILÁG SOHA NEM VELE KEZDŐDIK ÉS NEM VELE FEJEZŐDIK BE
– BESZÉLGETÉS BOLVÁRI-TAKÁCS GÁBORRAL, AZ MTE LEKÖSZÖNT REKTORÁVAL

30 HATSZÁZ NEJLONZSÁK, KOLOMP ÉS SZÁJTERPESZ
– BESZÉLGETÉS FELEDI JÁNOSSAL, A FELEDI PROJECT VEZETŐJÉVEL

34 MARKÁNS TÁNCSZÍNHÁZI JELENLÉTET TERVEZÜNK
– BESZÉLGETÉS BARTA DÓRÁVAL, A KECSKEMÉTI CITY BALETT, A BADORA TÁRSULAT ÉS A HÍRÖS AGORA VEZETŐJÉVEL

40 A HAGYOMÁNYT KAPTUK, FIGYELÜNK RÁ, HOGY TOVÁBBADJUK!
– BESZÉLGETÉS KOCSIS ENIKŐVEL ÉS FITOS DEZSŐVEL

TÁNC ÉS MÉDIA

46 SZAKKÖNYVAJÁNLÓ

KITÜNTETÉSEK A TÁNCMŰVÉSZET TERÜLETÉRŐL 2021. AUGUSZTUS 20. ALKALMÁBÓL

BÁNFFY MIKLÓS-DÍJ

GÁSPÁR EMESE, a Magyar Táncművészeti Egyetem Képzésfejlesztési és Innovációs rektorhelyettese

MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT

sokoldalú előadóművészi tevékenysége, valamint az erdélyi magyar kultúra megőrzése érdekében végzett munkája elismeréseként
KÁSLER MAGDA népdalénekes, a Maros Művészegyüttes táncos szólistája, tánckarvezetője

MAGYAR EZÜST ÉRDEMKERESZT

példaértékű táncművészi, alkotói és oktatói tevékenysége elismeréseként
KUTHY MERCEDES táncművész, táncpedagógus, a Dance Studio Nagy-Kuthy művészeti vezetője,

a Kárpát-medence népzenekincsének széles körű megismertetését szolgáló, kiemelkedő művészi munkája elismeréseként
MOHÁCSY ALBERT népzenész, a Duna Művészegyüttes és a Dűvő Zenekar tagja,

példaértékű hivatástudattal végzett táncművészi és néptáncpedagógusi munkája elismeréseként
RAB EDINA táncművész, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes szólistája, nőitánckar-vezetője,

a magyar néptáncművészet területén végzett kimagasló színvonalú munkája elismeréseként
SOÓS GYULA ANDRÁS táncművész, a Duna Művészegyüttes Nonprofit Kft. tánckarvezetője,

kimagasló művészi munkája, a közönség körében nagy népszerűségnek örvendő alakításai elismeréseként
TANYKPAYEVA ALIYA táncművész,

több évtizedes kiemelkedő táncművészi és táncpedagógusi pályafutása elismeréseként
TÁRNOKI TAMÁS balettművész, a Győri Tánc- és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakgimnázium, Technikum és Kollégium tánctagozatának tanára

MAGYAR BRONZ ÉRDEMKERESZT

magas színvonalú táncművészi munkája elismeréseként
BALÁZSI GERGŐ ÁRMIN balettművész,

a magyar néptánchagyományok továbbadását szolgáló magas szintű művészi munkája elismeréseként
BENEDEK ATTILA táncművész, a Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft. tánckari tagja,

magas színvonalú táncművészi munkája elismeréseként
BÓDI BIANKA táncművész,

a balettművészek rehabilitációja, illetve egészségének megőrzése érdekében elhivatottan végzett munkája elismeréseként
CSERE ÉVA, a Magyar Állami Operaház – Magyar Nemzeti Balett gyógytornásza,

magas színvonalú táncművészi és oktatói tevékenysége elismeréseként
FÜLÖP TÍMEA táncművész, táncpedagógus,

a Honvéd Együttes előadásainak sikeréhez hozzájáruló színvonalas munkája elismeréseként
KONTA BOÁZ KRISZTIÁN, a Honvéd Együttes Művészeti Nonprofit Kft. multimédia-fejlesztője,

a Magyar Állami Népi Együttes előadásainak sikeréhez hozzájáruló színvonalas munkája elismeréseként
PALIK KRISZTINA, a Hagyományok Háza – Magyar Állami Népi Együttes jelmeztárosa ■

Nem törekszem arra, hogy ikon legyek!

BESZÉLGETÉSEK SZERGEJ POLUNYINNAL

Szergej Polunyin, a Romanov orosz cári család nagy befolyású szerzetese, a Raszputyin karakterét feldolgozó darab nemzetközi sajtótájékoztatóján félmosollyal, nyugalmat sugárzó közvetlenséggel válaszolt a Margitszigeti Szabadtéri Színpad épületében összegyűlt újságírók kérdéseire, a róla készült művészfotók előterében. A rutin érthető, hiszen a 32 éves balettművész világhírnevet vívott ki magának a színpadon és azon kívül, s mindössze tizenkilenc évesen a legfiatalabbként nevezték ki a világ egyik leghíresebb balett-társulata, a Royal Ballet vezető szólistájává. Azóta jó néhány darabon túl, számtalan hollywoodi filmben is szerepelt, s szinte bejárta az egész világot. Sajtótájékoztatóján először a Táncművészet kérdésére reagált, amelyben azt firtattuk, hogy miképp építette fel Raszputyin karakterét, miből építkezett és talált-e közös pontokat a figurával, illetve mi a véleménye a vezetői attitűdről, személyiségekről.

Bőcs Annamária tudósítása I Fotó: Éder Vera

„Korábban nem sokat tudtam Raszputyinról, nem olvastam könyveket róla, nem ismertem a pontos élettörténetét. A darab kapcsán ismertem meg a karakterét, és nagyon sok ponton tudok kapcsolódni hozzá. A korban, amelyben élt, erős hatású, manipulatív személyiségként volt ismert. Úgy vélem, a manipuláció képességét már születésünkkor birtokoljuk, a kérdés az, hogy jó vagy rossz célokra használjuk azt. A fiam például elképesztő eszközökkel képes engem is manipulálni, ezeket vettem szépen sorba, és végiggondolva építettem fel színészileg is a karaktert.”

Később hozzátette: „A fiam születésekor fedeztem fel, hogy egy embernek milyen szoros érzelmi köteléke alakul ki a gyermekével. A mi kapcsolódásunk is erősen érzelmi alapú, ő érzi az energiáimat, a gondolataimat, ezért arra törekszem, hogy pozitív legyek. Nem közvetlenül manipulál, hanem az érzései által, ami számomra meglepő élmény volt, az biztos, hogy általában eléri, amit akar. Régen arra gondoltam, hogy a fiam a miniatűr változatom, egy kicsi Szergej lesz. De ez nem így van, világosan látszik, hogy egy teljesen önálló entitás, valóban egy másik ember. Ami pedig a vezetőket illeti, szükség van erre a pozícióra ahhoz, hogy működjenek a dolgok, hogy a célok lépésről lépésre elérhetők legyenek. Mivel van egy saját, általam létrehozott alapítványom, amelynek a vezetését el kell látnom, ezért teljességgel értem a vezetés fontosságát. Vagyis az efféle funkciót sem tartom idegennek.”

Újságírói kérdésre válaszolva hozzátette: „Iskoláskoromban rajongtam a táncért, majd később elutasítottam, és egészen 29 éves koromig nem fogadtam el azt, hogy balettművész vagyok. Ezt követően sikerült teljes egészében azonosulnom azzal, hogy ez vagyok én.”

> Őszintén megvallva, én nem törekszem arra, hogy ikon legyek. Barisnyikovval egyszer arról beszélgettem, hogy miképp tudjuk megszólítani a gyerekeket, azt válaszolta, hogy külön nem kell őket megihletni, hanem jót kell alkotni, és az bőven elegendő lesz.

Fellépése előtt a magyar balettnövendékeknek is mesterkurzust tartott, ami szinte hagyománnyá vált külföldi előadásai előtt.

„Első alkalommal Los Angelesben tartottam ehhez hasonló mesterkurzust, és ott jöttem rá, hogy milyen öröm, milyen boldogság rejlik számomra a tanításban. Ezért törekszem arra, hogy legalább egy mesterkurzust tartsak az adott fellépésem előtt, ami nem könnyű feladat, hiszen csak egyetlen alkalom van arra, hogy átadjam a tudásom egy darabját. A tervem általában az, hogy minden kurzuson ugyanazt az anyagot tanítsam meg, aztán a helyszínen változtatok, ha kell. Itt például kiderült az, hogy a magyar növendékeknek nagyon jó technikai alapjaik vannak, kiválóan megalapozott a tudásuk, és bizony hirtelen változtatnom kellett. A tanításban leginkább a fejlődést szeretem látni. Tudatában vagyok annak, hogy minden általam mondott mondatnak jelentősége van. Amikor gyerek voltam, a mestereim szavai egész életem során visszhangoztak bennem. Amit mondok, az szakmai személyiségük alapjává válik. Az életről szóló, alapvető dolgokat is átadok nekik, például a munkamorálról, arról, hogy ne csak 20 százalékot nyújtsunk, hogy mindig érjük el a teljesítőképességünk határát.”

Óriási önfeláldozást igényel a balettművészet, hogyan tud túllépni az ezzel járó testi és lelki megpróbáltatásokon? – hangzott el egy másik újságírói kérdés.

„Nem erről az oldalról közelítem meg a balett világát. Számomra hatalmas boldogság és ajándék, egy csoda, a maga fantasztikumával, lényegében minden alkalommal egy új tapasztalat. A fellépéseimből inkább energiát nyerek, mint hogy bármilyen értelemben testi vagy lelki szempontból szenvednék tőlük.”

Egy másik újságírói kérdés azt firtatta, hogy vajon kihasználja-e jó ügyek szolgálatában sztár mivoltát.

„Éppen maga a balett és a tánc nyelvén tudom szolgálni a legjobban az ügyeket, amikor ott vagyok a színpadon. A legkülönbözőbb emberek nézik az előadásaimat, és a művészetem hozza össze őket, ez az én misszióm és küldetésem.”

Szergej Polunyin számára két elismert balettszemélyiség is példát mutatott.

„Az egyik Mihail Barisnyikov, akinek nagyon sokat köszönhetek, sokat néztem az előadásait, a másik Vlagyimir Vasziljev, vagyis a szakmai életemben két táncos befolyásolt a leginkább, egy nyugati és egy keleti. Őszintén megvallva, én nem törekszem arra, hogy ikon legyek. Eddig is inkább negatív kép és példa voltam. Barisnyikovval egyszer arról beszélgettem, hogy miképp tudjuk megszólítani a gyerekeket, és azt válaszolta, hogy külön nem kell őket megihletni, hanem jót kell alkotni, és az bőven elegendő lesz.”■

SZERGEJ POLUNYIN A MARGITSZIGETEN

Yuka Oishi – Kirill Richter:
Szergej Polunyin: Raszputyin
– táncdráma – 2021. augusztus 13.,
Margitszigeti Szabadtéri Színpad;
Polunin INK produkció

Még mielőtt beültem a Margitszigeti Színház nézőterére, elkezdtem tervezni, hogy az írásomnak majd olyan címet adok, ami utal arra, hogy itt és most „két celeb találkozik". Hiszen az est két „címszereplője" (ki-ki a saját korában) természetes közegénél jóval szélesebb körben „híresült el"; mindkét „hős" viseli a kortársaik által rájuk aggatott jelzőket, miszerint ellentmondásosak, vagyis figyelemre méltó teljesítményüket gyakran normaszegő viselkedés (illetve arról szóló híresztelés) is kíséri.

Szöveg: Lőrinc Katalin I Fotó: Luca Vantusso, Éder Vera

Alekszej J. Raszputyin (1869–1916) és Szergej V. Polunyin *(1989–)* a magas sajtófigyelemmel megtámogatott vendégjáték plakátján szinte egyenlőségjelet kapnak, nemes egyszerűséggel így hirdetik (a 4-6-os villamos oldalától kezdve az internetes felületekig): „Szergej Polunyin Raszputyin", a Margitszigeti Színház információjának fejlécén is csak alig informatívabb a címsor: „Raszputyin / táncdráma / Szergej Polunyin". *(Miközben az előadásnak koreográfus / rendezője is van, aki nem Polunyin, és akinek a neve – Yuka Oishi – a színlapon meg is található az előadás többi létrehozójának jóval kisebb betűkkel szedett névsorában.)*

Az előadás megtekintése után már tudtam, hogy bajban lennék egy ilyen címmel, de nem is ez a lényeg.

Könnyebb dolgom volna, ha csupán Polunyinról kellene írnom, és nem a Margitszigeten látott előadásról, mert előbbi, maga a Polunyin-jelenség érdekesebb *(és akkor annak sem kellene kiderülnie, hogy a „két celeb" a színpadon mégsem igazán találkozik).* Megtehetném, hiszen hírneve, a balettszakmán is messze túlmutató nemzetközi karrierje elegendő jogcímet adna ahhoz, hogy – minden mástól eltekintve – róla szóljon ez az írás.

Akkor megtehetném, hogy kicsit árnyaltabban is kifejtem a képet, ami abban a néhány szólóban manifesztálódik, amely a két rövid felvonás különböző pontjain elhelyezve, a „körítéstől" szinte függetlenül látható Polunyin előadásában. Akkor egy teljes írás elemezhetné például azt, hogy ez a féktelen energiájú, technikai tudását mégis biztonsággal uraló, karizmatikus táncos hogyan élvezi a mozgás szabadságát mondjuk pont fönt a levegőben. Vagy azt, ahogyan óriási, két gyönyörű kezét szinte rendetlenül szórja szanaszét, mint két szép, tépett madarat, s ez milyen különös összhatást ad a test többi részének koordináltságával egyidejűen. Vagy talán hogy épp akkor a legizgalmasabb a tánca, amikor váratlanul szinte „odacsap" egy mozdulatot, a veszélyesség határáig koordinálatlanul. Azt, hogy igazából teljesen mindegy, hogy ki mit tesz / képvisel / „mond" a színpadon körülötte: ő a néznivaló, mert az energiája delejes – amivel engem, a nézőt is energizál. Így önmagában bizonyítéka is lehetne, hogy a színpadon látott művész iránt nem a történet miatt érzünk így vagy úgy, még csak nem is a koreográfia miatt, hanem az energiái okán, amelyeket kibocsát.

És mégsem tehető ez meg, hiszen nem szólóestet, hanem egy balettszínházi előadást láttunk, amelyről írni kell, annak ellenére, vagy éppen azért, mert kicsit vérszegény ürügy ahhoz, hogy Polunyint néhány jelenet erejéig láthassuk. A „két celeb" ugyanis *(hogy visszautaljak címadási tervem beomlására) leginkább a promóciós anyagban találkozott. Itt Polunyint látjuk (néhány társszereplővel)* egy tematikus előadásban, amelyben Raszputyin történelmi alakját csak a róla elterjedt történet egyes epizódjainak „elmesélési" szándéka jelzi. És csak mert előzetesen olvastuk (a többes szám most arra utal, hogy vélhetően a nézők nagy része is), ami a Raszputyin-sztoriról dióhéjban kimazsolázható különböző forrásokból, és így van egy prekoncepciónk.

Ha nem ismernénk a történetet, nem tudnánk, hogy AZ történik a színpadon. A balett nyelvén ugyanis nem lehet minden történelmi, pláne fogalmi információt közölni, a tiszta mozdulat nem adatközlő. *(Szakmai berkekben talán ismert az a mondat, amelyet Balanchine, a nagy koreográfus egyik nyilatkozatában olvastam: „A balettszínpadon nincsenek anyósok…")* Azokban az időkben, amelyekből a cselekményes balett műfaját örököltük, annak a néhány mesének / mítosznak / mondának a történetét, amelyet a balettek feldolgoztak, a nézők – verbális forrásokból – betéve ismerték. Erre rásegítendő, a színpadon pantomimikus mozgásjelekkel „elmagyaráztak" egy-egy jól ábrázolható fordulatot, hogy aztán a tiszta tánc arra hangulati, érzelmi síkon erősítsen rá. Ezzel nem a cselekményes balett mai létjogosultságát vonom kétségbe, sőt! Jó néhány kiváló megoldást ismerünk a 20. század második felétől *(már Martha Graham is talált új és hatékony megközelítést a mitológiai hősnői számára, de Maurice Béjart, majd John Neumeier, később pedig különösen Matthew Bourne cselekményes művei is bizonyítják, hogy minden korban megtalálhatók az eszközök)* egészen napjainkig.

Julia Baro, Alekszej Ljubimov

Yuka Oishi koreográfiáját / rendezését menti, hogy a sziget óriási színpadán kissé szétesik az, ami láthatóan intimebb teret kíván, s ami ott bizonyára működhet is: a mindössze ötszereplős kamaradarab színterének padlója eredetileg egy akkora sakktábla, amelyen az öt – így vagy úgy egymásra utalt – szereplő viszonyai egy zárt térben sokkal koncentráltabban jelenhetnek meg. Ezúttal a sakktáblaszőnyeg szélein túl 3-4 méter széles sávok maradtak üresen, ahol nem történik semmi, jobb híján sötéten hagyott mezsgyék *(hiszen a kulisszákat az óriási nézőtömeg miatt nem is lehetett volna beljebb függeszteni).* A mozdulatrepertoár bázisa a klasszikus balett-technika, szereplőnként kicsit más és más jelleggel fűszerezve; a cárné (a szép alakú Julia Baro) több izolációs mozdulatot kapott, egyidejűleg erotikus és elegáns. Férje, Miklós cár variációi egy érdekesebb balettóra egyes gyakorlatkombinációi is lehetnének *(Alekszej Ljubimov néha küzd az anyaggal, de vélhetőleg a tér furcsaságai is nehezítették a dolgát).* Egy ügyes, gyönyörű lábfejű, jó adottságú nagykamasz ifjú játssza a beteg cárevicset *(Djordje Kalenich),* kulturált, sallangmentesen előadott balettelemekkel és -gesztusokkal. Aki energiái, egyéni rezdülései alapján Polunyin közelébe ér, az Szemjon Velicsko, annak a szerepében, akinek a Raszputyin-gyilkosság szándékát tulajdonítják. Juszupov herceg személyiségéről szintén ambivalens információk terjedtek, hasonlóképp hiányosan bizonyíthatóan, mint Raszputyin esetén. Velicsko első megjelenése a színpadon egy szóló formájában arra a vérmes reményre sarkallt, hogy egy másik rendkívül karizmatikus és egyéni szereplővel gazdagodik az előadás folyamata, de a többiekkel való kapcsolódás során egyre inkább kliségesztusokat kapott feladatul, így ez a remény meghiúsult.

Egészen pontos választ nem találnék arra, hogy miért volt lényeges a sakktáblaszőnyeg, mivel annak négyzeteit a mozdulatanyag nemigen vette figyelembe, legalábbis ezen az előadáson nem lehetett határozottan észlelni, hogy a fekete-fehér négyszögek bármennyire is befolyásolják a térben való mozgás pályáját. *(Lehet, ha távolabb, magasabb helyen ülök, s nem az ötödik sorban, többet észleltem volna a látványelem alkalmazásának szándékából.)* Néhány, az embernagyságnál nagyobb sakkfigura is helyet kapott a térben, de nem teljesen világos, miért éppen azok *(a lovasok és a bástya jól felismerhetők voltak, más alakzatok kicsit elvontabbak, ugyanakkor az egyik egy óriási pisztolyt formázott, kissé didaktikusan hangsúlyozva ezzel a gyilkossági szándék jelenlétét)…*

Ami ezen az estén Polunyin személyével azonos erővel „szólt" *(és akkor viszont szó szerint),* a zene. Kirill Richter óriási volumenű szimfonikus partitúrája *(gyakran beiktatva a zongora mint szólóhangszer sokoldalúan alkalmazható eszközét)* néha szinte mindenekfölött érvényesült. Érthető: a szélsőséges karakterek *(a történelmi hős és annak mai megformálója)* mögé olyan hangzás kell, amely sodor, áramlik, uralkodik, elsöpör, s itt megtörténik néha, hogy a karaktereknél – de főleg a színpadi történésnél – jóval harsogóbban.
A telt házas nézőtér hálás, de nem átlagon felül, és az is tel-

Djordje Kalenich, Julia Baro, Alekszej Ljubimov

jesen igazságos, hogy a néhány meghajlás során Polunyinnak szólnak a leghangosabb bravók. Azon nem érdemes elkezdeni morfondírozni, hogy még hány olyan kaliberű táncművészről tudunk nemcsak szerte a világban, hanem szűkebb környezetünkben is, akik tehetségben, tudásban, karizma és kisugárzás dolgában nyugodt lélekkel egy sorba állíthatók vele. *(Dehogyis sorolok neveket, hiszen szükségképpen – és ezért igazságtalanul – hiányos lenne a névsorom.)* Mégis, aki itt és most ezen a földön él, annak már megszokott, érthető és természetes is, hogy – közösségi tényezők miatt – valakiből nemzetközi sztár lesz, míg a hasonló értékűről csak közelebbi környezete tud.

Nincs is azzal baj, hogy a taps ezúttal Polunyinnak szólt. Főleg, mert az augusztus 13-i margitszigeti előadással a szakma ezáltal csakis nyert: közel 3000 ember *(ha jól tudom, ennyi egy telt ház a szigeten)* áldozta fel a péntek estéjét Budapesten egy balettelőadás megtekintésére. Nem tudom, mikor volt ilyen utoljára. ■

Igazából teljesen mindegy, hogy ki mit tesz / képvisel / „mond” a színpadon körülötte: ő a néznivaló, mert az energiája delejes, amivel engem, a nézőt is energizál.

PAUL LIGHTFOOT, SOL LEÓN ÉS A MAGYAR NEMZETI BALETT A KÖVETKEZŐ ÉVADBAN IS EGYÜTT DOLGOZNAK

A Sad Case próbafolyamatának és bemutatójának sikerei nyomán az együttműködés folytatását helyezte kilátásba Paul Lightfoot és Sol León, az előadás koreográfusai. A NDT házi koreográfusaiként, valamint az együttes művészeti vezetésében 2020-ig, csaknem két évtizeden át tevékeny alkotópáros először dolgozott együtt a Magyar Nemzeti Balett művészeivel, akiknek a bemutatóra való kiválasztását és többhetes betanítását személyesen végezték el, munkájukat Menghan Lou balettmester segítette. Paul Lightfoot és Sol León elismerően nyilatkozott a Magyar Nemzeti Balett művészeinek felkészültségéről és elhivatottságáról, amit az is mutat, hogy szokásaikkal ellentétben két szereposztásnak is betanították a művet. A páros méltatta az együttes modern repertoárját átvevő Eiffel Műhelyház kialakítását és felszereltségét, valamint Solymosi Tamás balettigazgatói és repertoárépítő munkáját, aminek részeként öt éven át dolgozott a premier megvalósulásáért.

TIZENEGY EMLÉKFÁT ÜLTETTEK: A NÉPTÁNC NAGYJAI ELŐTT TISZTELEG A MAGYAR TÁNCSZAKMA

Tizenegy fát ültettek el a színpadi néptánc nagy generációjának köszöntésére és emlékére szeptember 16-án a Nemzeti Táncszínház melletti területen a Millenáris Parkban. A faültetés ötletgazdája és megvalósítója az idén kilencvenéves Galambos Tibor táncos, koreográfus, dokumentumfilm-rendező. A fásítás és az emléktábla-avatás a 60-as évek nagy néptánc-generációjának, Györgyfalvai Katalinnak, Kricskovics Antalnak, Martin Györgynek, Orsovszky Istvánnak, Pesovár Ernőnek, Simon Antalnak, Szigeti Károlynak, Vásárhelyi László-nak állít emléket és köszönti Galambos Tibort, Novák Ferencet, Timár Sándort. Az első generáció – Rábai Miklós, Molnár István és Szabó Iván – után következő néptáncos nemzedék közös céljául tűzte ki, hogy a táncon keresztül ne csak a múlt értékeit mutassák be, hanem az őket körülvevő világról, a máról is szóljanak. Alkotásaikban az eredeti táncokat színházi vagy táncszínházi alkotásaikban anyanyelvként használták. A „Tizenegyek” munkája nyomán az ország különböző pontjain működő együttesek, műhelyek és alkotóközpontok jöttek létre, amelyek mostantól az alapító születésnapján színes szalaggal díszítik majd az emlékfákat. Galambos Tibort, a Táncfórum (a későbbi Nemzeti Táncszínház) alapítóját, igazgatóját szeptember 16-án, a faültetést követően egy a tiszteletére rendezett esten köszöntötte a táncszakma.

Galambos Tibor

Ertl Péter

GYŐRI BALETT – ÚJ ARCULAT, PREMIEREK ÉS GYAKORNOKI PROGRAM

Október 25-én a PR-Evolution Dance Arculatának megújításával kezdi a 2021/22-es évadot a Győri Balett.
A legújabb tablóképek elkészítéséhez a táncosokat egy tejjel teli medencébe mártották, fókuszálva a testre és a vonalakra. Október 10-től látogatható a Győri Balett megújult honlapja is.
A társulat idei évadbeli első premierje az egységére fókuszáló és a csoportdinamikára építő alkotó, Fodor Zoltán Chaos című darabjával forgatja fel a táncszínpadot. Az est második felében Lukács András érzékeny finomsággal meséli el a betegségével küzdő Virginia Woolf írónő történetet a The Waves című művében.

Október hatodikán és hetedikén a Művészetek Palotájában a nézők Lukács András Sztravinszkij zenéje inspirálta minimalista koreográfiáját, majd az együttest igazgató Velekei László nagyszabású, a mágikus realizmus hatásáról tanúskodó cselekményes balettjét tekinthetik meg. Klasszikus és kortárs, szép és rút, harmónia és zavar nem kioltja, hanem kiegészíti egymást, így adva teljes képet világunkról.

A Magyar Táncművészeti Egyetemmel együttműködve a társulat elindította a gyakornoki programját, így jelenleg négy gyakornokkal kiegészülve dolgozik.

ELISMERÉS A TOSZ-NAK

A Magyar Művészeti Akadémia Színházművészeti Tagozata elismerő oklevelet adományozott a Táncpedagógusok Országos Szövetségének, melyet Török Jolán elnök vett át Nagy Viktor tagozatvezetőtől a tagozat szeptember 13-i ülésén. ■

Megfoghatóvá tett megfoghatatlan, avagy egy óra Kirké szigetén

Hervé Koubi, Natacha Atlas: Odüsszeia – fehér balett – 2021. július 16., Margitszigeti Szabadtéri Színpad

Hervé Koubi társulata immár másodjára lépett fel a Margitszigeti Szabadtéri Színház színpadán, az Amivel a nap adósa az éjszakának és a Barbár éjszakák, avagy a világ első hajnalai (budapesti bemutató 2019) című darabok után most a trilógia 3. részét hozták Magyarországra. Odüsszeia, fehér balett, mediterrán tánceposz – ne készüljünk arra, hogy ezen megjelölések alapján bármelyik nézői prekoncepció utolérheti a valóságot. A társulat ezeket újraértelmezi, részleteket ragad meg, sajátos elegyet hoz létre, mondhatni egy teljesen új műfajiságot alkot a táncszínház keretein belül. A tánceposz olyan módon jön létre, hogy érzetekre támaszkodnak, kiemelnek egy-egy, az Odüsszeiából táplálkozó jelenetet, amelyek azonban nem ragadnak meg a történetszál ábrázolásánál, hanem sokkal inkább asszociációkra nyitnak kaputt. Miközben el-elmélyülnek ezek a képzetekbe süllyedő jelenetek, összességében egy hömpölygő, egységes, mondhatni eposzi érzelemfolyammá állnak össze.

Szöveg: Varga Nóra I Fotó: Margitszigeti Színház, Gálosi Mihály Samu

Először az ének hangzik fel az üres színpadon, majd a táncosok jelennek meg – a nézők között vonulnak fel a pódiumra. Erőteljes kezdés, a meglepetés erejével hat, egyfajta rituális hangulatú töltettel alapozza meg az előadás egészét. Ahogyan a határozott, fegyelmezett, elegáns táncosok végigvonulnak közöttünk, nézőként egyszerre válunk résztvevővé és tanúvá. A színpadra érve a szemünk előtt veszik magukra fehér öltözéküket, amely mintegy beavató mozdulatsorként működik, hogy belépjenek velünk az előadás misztikus szférájába.

Hogy mit takar ez a misztikus szféra? A zene és a tánc viszonyát állítja a középpontba, mintha kézzelfogható, földi síkra hozná le a megfoghatatlan fogalmakat. Két egyenrangú félként jelennek meg, és ez a jelleg végigvonul az előadáson. Az éteri zene és a hús-vér emberi test egymásnak feszülő, egymás mellett vonuló kapcsolatának játéka. Hol a zene vezeti a táncot, hol a mozgás a zenét. Az élő zene, a dobszó és nem utolsósorban Natacha Atlas színpadi jelenléte szinte testi formává varázsolja a zenét. A táncosok mindvégig precízen dolgoznak együtt, hol összeérnek a párhuzamos mozdulatsorok, hol teljesen eltérő tempóban, sőt akár eltérő stílusban mozognak. Mégis észlelhető a rendkívüli koncentráció, ahogy tudatában vannak egymás pillanatnyi helyzetének. Talán abból fakad ez a különleges atmoszféra, hogy egyszerre jellemzi őket hideg fegyelmezettség és mégis fülledt, vágyakozó, mámoros hangulat.

A díszletet a színpadot betöltő hosszú, áttetsző vásznak alakítják, lélegzetelállító, hogy egyszerűségében milyen impozáns hatást kelt. Remekül megágyaz a darabnak, hiszen számos asszociációhoz vezet: stabil váz marad, bár kitett a szélnek és a mozgásnak, átlátszó, mégis fehér felszínt alkot – mintha megfogható volna a megfoghatatlan. Ebben a közegben elevenedik meg a zene és a tánc folyamatos játéka. A táncosok alakzatokba gyűlve gyakran idézik meg a tengeri bolyongásairól elhíresült görög mitológiai hős, Odüsszeusz hajójának szimbólumát. Látványvilágában az előadás a tenger és az utazó örök toposzára épít: a fátylak alkotta tér lehet akár vitorla, felhő, hullám, vihar... Olyan viszonyt mutatnak, amely egyszerre veszélyes, megsemmisítő, vonzó és vágyat keltő. Csak együtt, egymás relációjában léteznek egy hömpölygő, morajló, akár szikrázó egységben.

A darab a férfi és női princípium rengeteg asszociációjára nyit kaput, azonban egyik irányába sem engedi el a néző figyelmét, a táncban és zenében testesül meg. Folyamatosan törekszik arra – mind a táncot, mind a zenét tekintve –, hogy technikai és műfaji sokszínűséggel a néző figyelmét magára a tánc és a zene mikéntjére irányítsa. Számos mozgásstílus bukkan fel: a modern tánctól a street dance-en át a capoeiráig felvonultatnak elemeket, gyakran akrobatikus ugrásokkal fűszerezve. Anissa Nehari és Samy Bishai élő zenéje Natacha Atlas szuggesztív énekhangja is kétségkívül arra késztet, hogy állandóan rácsodálkozzunk a színpadi jelenlét élményére.

Az előadás egy tértől és időtől független világot teremt, ahol az ég és a horizont összeér, a víz alatti és feletti táj eggyé válik. Nemcsak dinamikus epizódokat jelenít meg, hanem akár kimerevített képeket is: a mozdulatlan, lepellel borított testek, mint az öröklétbe merevedett mementók, élő szobrok – egyszerre múlt és jövő egy síkra vetül előttünk. Fehér balettként egy földöntúli világot idéz meg, amely stílusokon és műfajokon átívelve jelenít meg vágyakozó érzelmeket. Egyszerre naturalisztikus és éteri. Gördülő hullámok, szirének és nimfák illúziója elevenedik meg a képzeletünkben, miközben átélhetően emberi marad. Mintha nézőként egy órára mi magunk is Kirké szigetére érkeznénk.■

A 10 ÉVES FELEDI PROJECT ITTHON ÉS KÜLFÖLDÖN

A nemrég bemutatott Don Quijote legújabb produkciót november 10-én láthatja ismét a közönség a Nemzeti Táncszínházban. Októberben az Őszi Fesztiválon is szerepel a társulat, és Feledi János egy új programot, estet indít el ITT-Improvizációs Táncszínházi Találkozó címmel, amelyben egy színésznő, egy zenész és egy táncművész improvizál egymásra reflektálva egy adott téma, gondolat, érzés kapcsán. Az első ilyen október 11-én a Három Hollóban lesz.
Október 30-án Szentendrén kerül színre a Philipp Glass zenéjére készült Metamorfózis című előadás. Novemberben pedig Szlovákiában és Erdélyben lép fel a társulat. Jövőre amerikai turnét terveznek, ennek a szervezése folyamatban.

BATARITA: FRANCIA –AMERIKAI –MAGYAR KOPRODUKCIÓ

A Batarita Társulat Indikátor című darabja, a Nemzeti Táncszínház produkciója, nemzetközi koprodukcióként jött létre, és november 5-én kerül színpadra a Nemzeti Táncszínház Kistermében. A darab online bemutatójára ötszöri halasztást követően májusban került sor, így az alkotó előadók igazi premierként élik meg az őszi bemutatót.
Az előadásban a két táncos teste csupán egyetlen személyt jelez. A külső jelek, a látható változás mögött pedig ott búvik a szemmel láthatatlan belső átalakulás, amelyet a nemzetközi színpadokat bejárt és elismert két művész, Christine Bonansea Saulut francia–amerikai alkotó kortárs tánca és Batarita koreográfus butohja kapcsol össze a darabban, átívelve a témát.

Batarita Társulat: Indikátor

Fotó: Kaszner Niki

KET – ÚJ DARABOK ÉS A SISSI ŐSZI TÁNCHÉT

A Közép-Európa Táncszínház (KET) a Nemzeti Táncszínházzal közös Recortes című előadással nyitja az új évadot október 16-án, majd 25-én új premierrel készül a Bethlen Téri Színházban, amelyet Varga Csaba koreografál, Walk on címen.
Október 28-án a Trafó Kortárs Művészetek Házában először lesz látható budapesti közönség számára a Set Your Mind Free, amelyet a világhírű Anton Lachky készített, aki másodszor dolgozott együtt a társulattal.
Novemberben egy fiatal lengyel koreográfus, Magda Skowron fejezi be tavaly elkezdett darabját, amely a Sissi Őszi Tánchetet nyitja meg, a zárónapon pedig a házigazda KET ambiciózus táncművészeinek szólóit láthatja a közönség.
December 4-én és 18-án egy-egy duplaest keretén belül további négy K-Arcok-premierrel készülnek, a koreográfusok: Egyed Bea és Mádi László, illetve Fülöp László és Ladjánszki Márta. ■

KET: Spec

Fotó: Dusa Gábor

Csak a politika oszt meg minket

Bőcs Annamária interjúja
Fotó: Charléne Bergeat, Mirabel White

A hiphop, a breakdance és az akrobatika iránt lelkesedők számára nem biztos, hogy azonnal beugrik a francia-algériai koreográfus, Hervé Koubi neve, pedig műveinek alapját képezik ezek a stílusok. Izgalmas, egzotikus, sejtelmes darabjait akrobatikus elemekből fűzi össze, az eredmény pedig fűszeres energiabomba, néhol andalító, mediterrán lágysággal. A Margitszigeti Szabadtéri Színpadra nyáron az Odüsszeia című fehér balettjét hozta el, a két évvel ezelőtt ugyanitt bemutatott darab, a Barbár éjszakák folytatásaként. A premier előtti percekben adott lapunknak interjút Hervé Koubi, akivel Bőcs Annamária beszélgetett.

Vegyes kultúrájú felmenői vannak. Hogyan építi be a sokszínűséget az alkotásaiba?
A történetem a Földközi-tenger két partján játszódik, hatalmas gazdagságot adva nekem, ez lényegében egy kimeríthetetlen ötletforrás. A különböző kultúrákat az aktuális életünk szembehelyezi egymással, de ha megnézzük a néhány ezer évvel ezelőtti történelmet, akkor nem volt ez a szembenállás, és az eltérő kultúrák közösségben éltek egymással.

Nagyon mérges vagyok, mert úgy vélem, hogy a politika megoszt most minket. Ugyan a társulatom a tíz legtöbbet turnézó francia együttes között szerepel, Amerikában, Európában is fellépünk, az idén semmilyen európai támogatást nem kaptunk, és ez is a politikának köszönhető. A saját országomban kirekesztve érzem magam. Teljes mértékben integrálódtam a társadalomba, amit elsősorban a szüleimnek köszönhetek, azonban keserűséggel tölt el, hogy úgy érzem, mindenemet odaadom az országomnak, és semmit nem kapok vissza tőle. A munkatársaim különböző nemzetiségűek, vannak köztük zsidó, muzulmán vallásúak és keresztények is, s teljes egyetértésben táncolnak egymással a színpadon. Elmondhatom: valódi harc, hogy megvalósíthassam a projektjeimet. Úgy érzem, a mai világban ahhoz kell igazán bátorság, hogy ne vallj színt, hogy melyik politikai nézethez tartozol.

Úgy véli tehát, hogy ha egy társulatot kiemelten támogatnak, annak pusztán politikai okai vannak? Vagy például divatirányzat, ízlés miatt is előfordulhat, hogy valamelyik együttest jobban segítik Európában?
Nagyon sajátos a helyzetem Franciaországban, mert nem a klasszikus utat jártam be, amíg koreográfus lettem. Nem konzervatóriumba, nem táncművészetire jártam, hanem természettudományi egyetemet végeztem, gyógyszerész lettem, hogy a szüleimnek megfeleljek és örömet okozzak. Az Algériából bevándorolt szüleimnek nem volt lehetősége arra, hogy tanulmányokat folytassanak, akkortájt nagy jelentősége volt a diplomának. Ezt követően kezdtem táncművészettel foglalkozni. Ők szerettek annyira, hogy a diplomaszerzés után elfogadták a döntésemet, sőt a koreográfusi pályám elején pénzügyileg is támogatták a karrierem elindulását.

A keresztnevem francia, de algériai gyökereim vannak, az emberek nem igazán tudják, hogy hová tegyenek. Ki is vagyok valójában? Talán mi vagyunk a legnemzetközibb társulat Franciaországban. Bár nagyon speciális a helyzetem, ez idáig minden évben kaptam támogatást, remélem, az idén is így lesz.

Hogyan alakult ki a táncművészet iránti szenvedély, hogyan lett önből koreográfus?
Amikor a szüleim dolgoztak és nem voltam iskolában, a nővérem vigyázott rám. Akkoriban ő táncolni tanult, egymás után több táncórán is részt vett, és vitt magával engem is. Ültem egy sarokban és néztem a táncot. A testvérem nagyon tehetséges volt, de nem lett belőle professzionális táncos. Ötéves lehettem, amikor láttam egy fellépésén. Addig a családban azt tanultam, hogy maximálisan bele kell olvadni a francia kultúrába, ők nem követték az algír hagyományokat, szinte szégyellni kellett magunkat, diszkréten éltünk. Mivel a nővérem ügyes volt, az előadásán azt tapasztaltam, hogy a nemzetiségünk dacára állhatunk elöl és középen, ráadásul a közönség soraiban összesúgtak, hogy mennyire ügyes ott elöl az a lány. Ez volt életem egyik meghatározó pillanata.

Azért ahhoz is bátorság kellett, hogy eldöntse, nem professzionális táncosokkal lép majd színpadra.
A kezdetekkor táncosaim főleg a technikára helyezték a hangsúlyt és nem az előadó-művészetre. Többen közülük hiphoptáncosok voltak. Nem tudom megmagyarázni, hogy miért, de női táncosokat sokkal könnyebben találtam Franciaországban, mint férfiakat. Úgy láttam, az ottani férfitáncosokban nincs kellő kreativitás. Ha elmentem Olaszországba, arab nyelvű területre vagy Bulgáriába, mindenhol nagyon kreatív férfitáncosokra leltem. Sokszor ezt is a szememre vetik Franciaországban, hogy miért nem csak hazai táncosokkal dolgozom. Szükségem van arra a szabadságra, amely biztosítja, hogy állampolgárságra való tekintet nélkül dolgozzak azokkal, akikkel akarok. A legelején csak arab művészeket foglalkoztattam, de aztán a csapatba bekerültek izraeliek is. A táncosok minden probléma nélkül, szívesen dolgoznak együtt, holott Algériában az izraelieket nem kedvelik, de valahogyan a művészet világában (és idesorolnám a sportét is) ez nem számít. A darabjaimmal szeretném elérni azt, hogy amikor megnézik az előadásaimat, látszódjon, hogy az emberek között valós összhang van. Ha tényleg egyformák vagyunk, akkor hol lehet a probléma?

Rátérve az előadásra, hogyan illeszkedik az Odüsszeia a korábbi darabjaiból álló trilógiába? Míg az első kettőre a sötét látványvilág a jellemző, addig a mostanit fehér balettnek nevezik. Ennek mi az oka?
Az első darabom címe Amivel a nappal adósa az éjszakának, erre volt válasz a második, a Barbár éjszakák, amit két évvel ezelőtt a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon is bemutattunk. A harmadik rész pedig adta magát a számomra.

Nagyon szeretem a 19. századi romantikus baletteket, a látványvilágukról elmondható, hogy fehér balettek, témájuk központja szinte minden esetben egy elérhetetlen szerelem, mint ahogy a mostani darabomnak is. Ahogy a mű alapját adó Odüsszeiában, a mi előadásunkban is több olyan nőalak jelenik meg, aki az elérhetetlen szerelmet hajtja, efféle érzéseket táplál a főszereplő iránt. Ez inspirált engem, hogy fehér balettet készítsek.

Az énekesnővel, Natacha Atlasszal hogyan alakult ki az együttműködés?
Nagyon könnyű a munka vele, szinte természetes volt, ahogy a zeneszerzésében közreműködő Samy Bishaival is, aki a színpadon hegedül. Nagyon tiszteltem, kedveltem Natacha munkásságát. Megörültem, amikor megtudtam, hogy szeretne velem találkozni és együtt dolgozni. Végig úgy éreztem, hogy a művet szolgálja, s bár megtehetné, mégsem játssza el a dívát a színpadon, hanem végig alázatosan megtesz mindent, hogy hozzáadjon valamit a darabhoz. ■

> Szükségem van arra a szabadságra, amely biztosítja, hogy állampolgárságra való tekintet nélkül dolgozzak azokkal, akikkel akarok. A táncosok minden probléma nélkül, szívesen dolgoznak együtt, és a darabjaimmal szeretném elérni azt, hogy amikor megnézik az előadásaimat, látszódjon, hogy az emberek között valós összhang van. Ha tényleg egyformák vagyunk, akkor hol lehet a probléma?

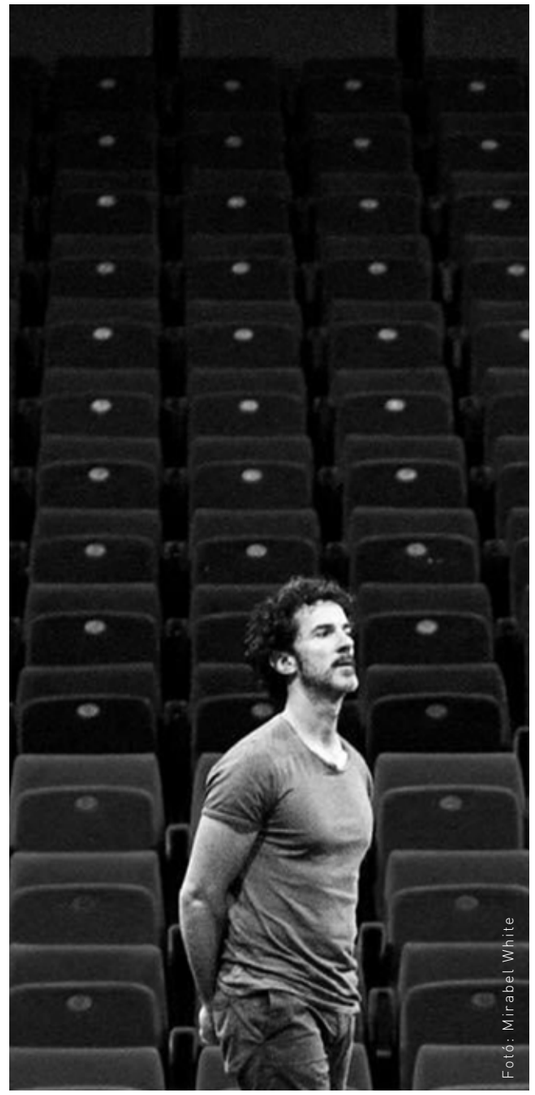

Ratmanszkij–Muszorgszkij: High Light

TÁNCOK, KÉPEK ÉS SZIMFÓNIÁK BÉCSBŐL

Martin Schläpfer, a bécsi Operaház balettegyüttesének új igazgatója és vezető koreográfusa az elmúlt évadban a pandémia miatt nem a legszerencsésebb körülmények között kezdte meg munkáját. Az első online, közönség nélküli premier decemberben volt, 4 címmel, Gustav Mahler IV. szimfóniájára.

Szöveg: Téri Evelyn
Fotó: Ashley Taylor, Laurent Philippe, Martin Argyroglo, Gregory Batardon, Tristram Kenton

Nyilvánvaló, hogy a koreográfus arra törekedett, hogy a Wiener Staatsballett két színházból, az Operaház és a Volksoper táncosaiból álló együttesét közösen szerepeltesse.

Martin Schläpfer 4 című darabjának ősbemutatóján sikeresen olvasztotta egybe a két társulatot, visszaadva ezzel az „operett táncosainak" önbizalmát.

A szereplők a dinamikus, a zenéhez illeszkedő táncelemeket remekül interpretálták. Sok visszafojtott érzelmet, feszültséggel teli mozdulatot tolmácsoltak, ennek ellenére helyenként némileg vontatottá vált a koreográfia, emiatt pedig a produkció veszített a lendületéből. Sok helyütt hiányoztak a változatos térformák, a táncosok vagy egymás mellett, vagy diagonálban rendeződtek.

Az előadás különlegessége volt az estet megnyitó darab 1979-ből, Hans van Manen Mahler live!-ja, ami még mindig aktuális… A balerinát egy operatőr követi a balett-teremben, az utcán, a nézőtéren, és mindezt kivetítik a színpadon. Ezt a szerepet egy bécsi balerina, Olga Esina kelti életre kiválóan, aki csodás Odette-Odília volt, most pedig bemutatja azt is, hogy neoklasszikus és modern táncosnő is. Partnere, az új első szólótáncos, Marcos Menha kiváló kortárs táncos és biztos partner. A balettvideó már előre vetíti, hogy a digitális korszakban a technika uralja majd a színpadot is.

A pandémia miatt többször volt műsorváltozás, de szerencsére még a június 26-i szezonzárás előtt színpadra állították az utolsó balettbemutatót. Három egyfelvonásost láthattunk. Elsőként George Balanchine remekműve, a Symphony in Three Movements került színre Sztravinszkij zenéjére, kiváló betanításban. A táncosok elegánsan megoldották a virtuóz, gyors lépéskombinációkat követelő koreográfiát. Davide Dato évek óta ünnepelt első szólistája az együttesnek, könnyedén és biztos technikával brillírozva Balanchine kedvenc táncosára, Jacques d'Amboise -ra emlékeztetett.

A másik darab, a High Light Alekszej Ratmanszkij tréfás, de igényes koreográfiája Muszorgszkij Egy kiállítás képei című művének zenéjére született. A darabot először 2014-ben mutatták be a New York City Ballet előadásában.

Az alkotót Vaszilij Kandinszkij festményei inspirálták, azok színeit használja színpadképnek, és e tónusok jelennek meg a jelmezeken

is. Az életörömtől áradó kortárs, valamint klasszikus balett kiegészíti egymást, és a valóban látványos, élvezetes előadás a remek táncosokkal méltán váltja ki a publikum ovációját.

Az estet Martin Schläpfer legújabb alkotása, a Sosztakovics XV. szimfóniájára született koreográfia zárta.

Összegezve: monumentális méretű, 103 tagból álló, jól felkészített együttest láthattunk, és ha a produkciók nem is meséltek el történeteket, az előadások vágyakat, érzelmeket jelenítettek meg, megérintve ezáltal a publikumot is. A koreográfiák lépésanyaga nehéz és szokatlan, de képes a különböző érzelmi fokokat bemutató pas de deux-ivel titkos vágyakat, szenvedélyeket, játékosan vagy agresszíven, sőt akár még közönségesen is bemutatni. Belső konfliktusokat jelenítenek meg, emellett kifejezően ábrázolják a fiatalságot, az elmúlást, a szépséget vagy a csalódást.

Martin Schläpfert idézve: „Az jelenik meg a táncban, amit szavakkal nem lehet kifejezni: mi történik két ember között."

A premier után a közönség nemcsak a táncosokat, hanem az új igazgató-koreográfust is ünnepelte. Remélhetően a jövő nem az egy helyben topogást, netán a visszaesést hozza, hanem mindenkit meggyőző fejlődést eredményez az osztrák tánc történetében. ■

Balanchine–Sztravinszkij: Symphony in Three Movements

Schläpfer–Sosztakovics: XV. szimfónia

BÉCS NEMZETKÖZI TÁNCFESZTIVÁLJA – IMPULSTANZ

Július 15. és augusztus 15. között ismét megrendezték a nagy hírnévre szert tett bécsi táncfesztivált, amely sokoldalú eseményeivel, több mint 60 performance-előadásával, 190 kurzusával és csaknem 200 ingyenes, szabadban tartott tánclehetőséget kínáló programjával nagy sikert aratott az érdeklődők körében.

Karl Regensburger intendáns 1984-ben Tánchetek címmel indította el a sorozatot, mellette a híres táncos-koreográfus-pedagógus, Ismael Ivo – mint alapító és művészeti tanácsadó – vett részt a szervezésben.

Valószínűleg az idei fesztivál tervezésében is ott volt a neves táncos-koreográfus, de jelen már nem lehetett, mert áprilisban São Paulóban Covidban elhunyt. Tiszteletére egy előadást rendeztek a Volkstheaterben, illetve fotókiállítással emlékeztek rá az Odeon Színházban.

Az idei sorozat az izzasztó nyárban valóban különös légkörben zajlott, amelyben érezhető volt a gyász, a víruskrízis, az emberek éhsége a kultúrára… De nemcsak a publikum soraiban, hanem az előadók között is, hiszen nagyon sok lemondott, elmaradt előadás után kerülhetett sor ismét a mozgás élményére, a táncra.

A legtöbb darab a mai világot tematizálja: honnan jöttünk, hová megyünk, mindez különböző dimenziókból, perspektívákkal. Sőt, megjelent a globális felmelegedés, a klímaváltozás témája is, a tüzek, az árvizek, a tájfunok, a hurrikánok, és a kérdés: mindez miért történik? A környezetvédelem hibája, a férfiak és nők közti identitáscsere? A legtöbb alkotás ezekből a gondolatokból fakadt.

Kiemelhető a legerősebb fantáziájú produkció, Meg Stuart Cascade című alkotása, Philippe Quesne lenyűgöző színpadképével. A pódium egyik oldalán két hatalmas, felfújt golyó, amelyekre a táncosok – hol egyedül, hol többen – lentről fölfelé vagy visszafelé haladva rohannak. Kiszolgáltatva a gravitáció erejének, küszködve, bukdácsolva, sőt, elesve tudnak csak továbbjutni. Ha tehát nem sikerül valami az életben, akkor nem szabad feladni, elölről kell kezdeni. A szereplők akrobatákhoz hasonló ugráselemekkel próbálják provokálni a világot, kikerülve az életük bizonytalanságait. Lassú-gyors mozdulatok humorosan, groteszkül, durván, játékosan, próbára téve az időt (sajnos nemcsak a színpadon, hanem a közönségnél is, hiszen majdnem kétórás volt). A feszültség fenntartásában segített az élő zene két remek ütőhangszeres művésszel és elektronikus muzsikával kombinálva. Mindez hozzájárult, hogy az egész időnként lélegzetelállítóan hatott ránk: hang és zene Brendan Doughertytől és Philipp Danzeisentől.

Meg Stuart: Cascade

A különlegességek közé sorolható a posztmodern Trajal Harrell Maggie the Cat című darabja. A fő mondanivaló a rasszizmus témáját érinti, hangoztatva, hogy a szabadságba együttesen kell belépni, rátalálva a szépre. Hihetetlen, hogy ezeket a gondolatokat fel tudja ébreszteni a nézőben egy divatbemutatóval, sok viccelődéssel, beszéddel. A nők nadrágot, a férfiak szoknyát viselnek, majd azokat a kulisszákban átváltják újabb ruhaneműkre és kellékekre, párnákra, törülközőkre, lepedőkre.

Döbbenetes, hogy az összes táncos izomgörcs nélkül, 60 percen keresztül magas féltalpon, szünet nélkül megy, vonaglik, néhány kifogástalan kombinációval és emelésekkel elérik – és szerencsére esztétikus módszerrel –, hogy megértsük a koreográfia mélységét.

Szerelemmel-erotikával, és ebbe a közönség beavatásával, bevonásával foglalkozik a japán Kaori Ito partnerével, Théo Touvet-vel saját koreográfiájukban. Az első rész vontatott, bár Kaori hibátlanul cseveg a szerelemről, kérdezve a publikumot: What is love? A választ a saját életéből tudatja velünk, de megszólítja az embereket is, bár már mindenki arra vár, hogy inkább táncoljon, és legyen végre a partnere is a színpadon… Amikor aztán a duót megcsodálhatjuk táncolva és szeretkezve, akkor minden meg van bocsátva. Rendkívül új, egyedülálló szinkronkompozíciót láthattuk, mindezt egy körben, ami remekül volt megvilágítva, egy mesés befejezéssel.

Akram Khan és együttese évek óta elképesztő energiát árasztó alkotásaival van jelen Bécsben. Hihetetlen, amit legújabb koreográfiájával, az Outwitting the Devillel elér. Túlvilági és jövőbeli képek, honnan jöttünk és hová megyünk, mítosz és világtörténet. Egyszóval megdöbbentő. Ősi táncformák a modern tánccal konfrontálva, felhívva a figyelmünket a környezetvédelem fontosságára, hiszen Gilgames a Céda erdőben a kiirtott fákat és a kihalt állatokat találja, ami nem maradhat büntetlenül. Képek, amelyek mozgásukban leállnak mint egy szobrász alkotása, ugyanakkor a száj is táncol. Mindez megkapó, megrázó vizualitása az elmúlásnak és a halhatatlanságnak.

Örvendetes eseménye az idei fesztiválnak, hogy a korábbi bécsi mozdulatművészetre emlékeztetve, találkozhatunk néhány feleleventett táncdokumentációval, amelyek Gertrud Bodenwieser (1890–1959) és Rosalia Chladek (1905–1955) munkásságát mutatják be, akiknek a metodikáját ma is tanítják. A fiatal osztrák Eva-Maria Schaller kiválóan interpretálta Hanna Berger Debussy zenéjére készített koreográfiáját, az Ismeretlen a Szajnából című darabot.

Ehhez hasonló, tánctörténeti ritkaságként megítélhető darabokat Lucinda Childs unokahúgától is láthattunk. Ruth Childs sokoldalú, remek táncosnőként lépett fel az Időtöltés, a Szegfű és a Múzeumi darabban, kreációit, technikai és színészi tudását a közönség is nagy tapssal honorálta.

Nagy jelentőségűek voltak az idei workshopok, amelyek vezetője, Rio Rutzinger remek szervezési képességével bebizonyította, hogy a tánc mindenkié, mert bárki tud táncolni, ha van rá a lehetősége. ■

Trajal Harrell: Maggie the Cat

Ruth Childs

AZ IRODALOM ELTÁNCOLVA IS ÉRTHETŐ – KLASSZIKUSOK A MISKOLCI BALETT REPERTOÁRJÁN

A helység kalapácsa

Fotó: Gálos Mihály Samu

A Miskolci Nemzeti Színház és a Miskolci Balett elhatározta, hogy minden évben színpadra állít egy klasszikus művet mesebalett formájában, amellyel az irodalom, a tánc és a színház műfaját hozza közelebb a fiatal korosztályhoz. A János vitéz 2019-es sikere után a Miskolci Balett még grandiózusabb produkciókat szeretne megvalósítani.

A következő évadban ismét egy híres magyar költő művére esett a választás. Arany János Rózsa és Ibolya című népmeséje elevenedett meg a színpadon Fűzi Attila koreográfiájával, Kozma Attila rendezésében. A táncművészek ezúttal is megmutatták színészi tudásukat, hiszen a történet néhány részletét ők maguk mesélik el, Görög László Jászai-díjas színművész narrációjával kiegészülve. Mindkét előadás része a Lázár Ervin Programnak. A János vitézt mintegy 10 ezer gyermek látta, a Rózsa és Ibolyát pedig körülbelül 5 ezer fiatal élvezheti a Miskolci Nemzeti Színházban.

A társulat legközelebb Petőfi A helység kalapácsa táncszínházi adaptációját viszi színre, Kozma Attila koreográfiájában. Ebben az előadásban a humor kulcsfontosságú elem, hiszen maga Petőfi is stílusparódiának szánta ezt a komikus eposzt. Kozma Attila nem titkolja, hogy színház- és táncszerető közönséget szeretnének nevelni a fiatalokból.

TÁNCMŰ KÉSZÜL A SOPRONI NÉPSZAVAZÁS CENTENÁRIUMÁRA SZARKA GYULA ZENÉJÉVEL ÉS DEMCSÁK OTTÓ KOREOGRÁFIÁJÁVAL

A Rongyos Gárda legendája újraéled a színpadon a tánc nyelvén, szimfonikus mű megszületésével, ősbemutatóval. Sopron történelmi hőseinek, a város hűségének, hazaszeretetének, a helyi, sorsdöntő népszavazás 100. évfordulójának tiszteletére Somogyváry Gyula És mégis élünk című regényéből Demcsák Ottó koreográfus, a Sopron Balett vezetője készít táncelőadást Szarka Gyula zenéjére. A dramaturg, a librettó írója Katona Imre. A szabadság évadának nagyszabású produkciója zenekarral, kórussal november végétől látható a Petőfi Színházban.

A darab szimfonikus zenéjét Szarka Gyula, a Ghymes együttes Kossuth-díjas alapítója írta, és ezt az előadásokon, valamint önálló műként játssza majd a Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar. A táncműben kórus erősíti a hangzásvilágot. A Sopron Balett teljes társulata mellett Horváth Renáta fiatal helyi táncos tanítványai közül 16-an szintén részt vesznek a nagyszabású produkcióban, valamint meglepetésként színpadra lép Alekszej Batrakov, és a tervek szerint újra láthatja a közönség William Fomint, aki a Végtelen Európa előadásban már fellépett, illetve A diótörő koreográfiáját készítette el a leghűségesebb városban.

A GG TÁNC EGER BEMUTATÓI

Szeptember 22-én mutatta be a GG Tánc Eger W. Shakespeare–Kulcsár Noémi: Ahogy tetszik című táncbohózatát a X. Egri Stúdiószínházi Táncfesztivál keretein belül. A táncelőadás fővárosi bemutatója október 12-én lesz a Nemzeti Táncszínházban, valamint december 15-én újra láthatja a közönség a Topolánszky Tamás által rendezett Sisi, a magyarok királynéja című romantikus táncjátékot is.

Ahogy tetszik

Fotó: Gál Gábor

BUDAPESTEN IS BEMUTATKOZIK A TELLABOR ÚJ DARABJA, A VIHAR

Kulcsár Noémi Shakespeare-adaptációját nyáron láthatta először a közönség a Gyulai Várszínház által szervezett Shakespeare Fesztiválon. Azóta vendégszerepelt az Esztergomi Várszínházban, valamint a Pécsi Nemzetközi Tánctalálkozón is.

A budapesti közönségnek novemberig 11-ig kell várnia, hogy megtekintse a társulat legutóbbi nagyszínpadi produkcióját. Kulcsár Noémitől nem szokatlan, hogy Shakespeare-műveket adaptál és formál át a tánc nyelvére, most a drámaíró utolsó összegző vígjátékát dolgozta fel. A társulat nyolc táncosa a mozgás és a tánc nyelvén gondolja újra és tovább Shakespeare művészi számvetését, amely egyszerre a színpadtól való búcsú és annak örök éltetése. A koreográfiát Szabó Sipos Ágoston zenéi és Bati Nikolett jelmezei teszik teljesebbé.

ÁTADTÁK A SZÍNHÁZ- ÉS FILMMŰVÉSZETI JUNIOR PRIMA DÍJAKAT

Hat fiatal művész vehette át idén a Junior Prima Díjat a színház- és filmművészet kategóriában Budapesten. Az elismerést, amely pénzjutalommal is jár, Vida József, a Takarékbank elnök-vezérigazgatója nyújtotta át a több mint hatvan jelölt közül kiválasztott tehetségeknek. A díjjal azokat a harminc év alatti művészeket jutalmazzák, akik korosztályuk legjobbjai között is kiemelkedő teljesítményt nyújtanak. Idén Bordás Roland színművész, Gyöngyösi Zoltán színművész, Leblanc Gergely balettművész, Mentes Júlia Virginia színművész, Rózsa Krisztián színművész és Rujder Vivien színművész érdemelte ki az elismerést.

XV. PÉCSI NEMZETKÖZI TÁNCTALÁLKOZÓ A 60 ÉV JEGYÉBEN

A 60 éves Pécsi Balett jubileumi estje nyitotta meg a XV. Pécsi Nemzetközi Tánctalálkozót a szeptember 17–21. között megrendezett eseményen. Az elmúlt év megpróbáltatásai miatt a tervezettnél szerényebben és időben is egy kicsit később ünnepelte fennállásának 60. évfordulóját Magyarország elsőként alapított modernbalett-társulata. Az iszonyat balladája című, Szokolay Sándor zeneművére készült ikonikus Eck Imre-koreográfiát a 60. évfordulóra Vincze Balázs művészeti vezető ötletére, teljesen új koncepcióval, Zachár Lóránd koreográfiájával és Kozarics Viktor jelmezeivel állították színpadra. Debütált a Több mint balett című dokumentumfilm, amely megszólaltatta a jelen és a múlt meghatározó alakjait: táncművészeket, alkotókat, munkatársakat, vezetőket, alapító tagokat. A XV. tánctalálkozón arra törekedtek a szervezők, hogy minél több, Pécsett kevésbé ismert tánctársulatnak adjanak lehetőséget a bemutatkozásra. ■

Nehézségek közepette is nagyszerű teljesítmény

A Magyar Táncművészeti Egyetem végzős klasszikus balett művészhallgatóinak vizsgakoncertje – 2021. június 19., Erkel Színház

Bartók–Mujić: A fából faragott királyfi

Mintha az elmúlt mintegy másfél év nem a bezárkózás, a vírustesztek, a kényszerű otthon gyakorlás, a külön engedéllyel próbálás és az állandósuló, mindenre felkészülés jegyében telt volna: június 19-én olyan okos érzékenységgel összerakott, kitűnően kiszerepezett és nívós előadást láttunk, amely normál körülmények között is párját ritkítja.

Szerző: Pónyai Györgyi I Fotó: Mészáros Csaba

Egyértelmű, hogy ez a végzős évfolyam technikában és előadói szempontból is különlegesen tehetséges, ritkán látunk ennyi remek adottságú táncművészt egyszerre vizsgázni. De az is valószínű, hogy most – a máskor energiát elszívó egyéb elfoglaltságok hiányában – fel is dúsultak a betanítói és előadói képességek, ami még tökéletesebbé tette a végeredményt.

A két részből álló vizsga felépítésében követte a hagyományokat: az elsőben hat, egymás után optimálisan szerkesztett koncertszámot, a másodikban pedig egy egyfelvonásos darabot láttunk.

Az első rész elején, közepén és végén elhelyezett impozáns Petipa-koreográfiák biztos vonatkoztatási pontként határozták meg a felvonás hangulatát és szerkezetét. Közülük rögtön az első, a Talizmán-részletek még nem szerepelt végzős vizsgán, és pompás, dekoratív mozgásanyagával különleges csemegének számított. A másik kettő, az *Esmeralda- és a Kalóz-részletek* rendszeresen felbukkanó, attraktív zárókoncertdarabok, amelyek technikás koreográfiájukkal méltó kihívásnak bizonyultak az évfolyam tagjai számára. Mindhárom szám táncosai kiválók voltak (Talizmán: Tanaka Rizumu – Topolánszky Vince Tamás, Diana és Actaeon: Beppu Mayu – Yoshioka Yuho, Kalóz: Antoneta Turk – Pavleszek László – Kaszab Bence Zoltán). Feltűntek a lendületes, tág-magas ugrások, a pontos, puha érkezések, a remek dinamikájú forgások, a nemes ívű karok és szép kézfejek, valamint az, hogy a fiúk milyen aktívan partnerolnak és biztosan emelnek. A Petipa-számok közé illesztett Seregi-részlet (Nitanai Aoi – Somai Valér mv.), a Clug-kettős (Helena Troha – Horváth Bence), valamint a modern Kalmár-mű (Ricardo Yibrail Sanchez-Garcia) – szintén elsőrangú előadóikkal – finoman ellenpontozták a klasszikus koreográfiákat. Minden számra jellemző volt, hogy önálló, művészi élményt nyújtott, és bőven többet adott egy vizsga sikeresen abszolvált, megoldandó feladatánál.

A második felvonásban egy Bartók-zenére készült Leo Mujić-darabot, *A fából faragott királyfi*t láthattuk. Ez a végzős évfolyam számára készült kitűnő adaptáció a különféle táncnyelveket esztétikus, új formává keverő, mozgásanyagában és dramaturgiájában is különösen kiegyensúlyozott alkotás. Magasztos és megindító, érzelmeket megmozgató, elgondolkodtató, ugyanakkor ironikusan játékos darab, amely egyszerre tiszteleg a zenei anyag előtt és használja azt komplexusmentesen, fesztelen természetességgel. Úgy dolgoz fel egy szép és tanulságos mesét, hogy aktuálisan, a nárcisztikus, külsőségekre reagáló, az érzelmi rezdüléseket és a csendesebb, mélyebb megéléseket negligáló jelenkornak is tükröt tart. A zenével teljes összhangban lévő, természetet megjelenítő kreatív csoportmozgások, a karakterteremtő szólók, az érzelmi viszonyokat pontosan és sokrétűen ábrázoló kettősök egymásba olvadó, áradó harmóniája jellemzi a koreográfiát. A mű mozgásnyelvében különlegesen muzikális, dramaturgiai arányaiban pontos, a figurák értelmezésében gazdagon árnyalt, szerkesztésében pedig ideálisan kiegyenlített. A darabban a végzősök mellett közreműködtek az alsóbb évfolyamok tagjai is, tökéletes nagyszínpadi élményt, nagyszerű előadói teljesítményt nyújtva.

A főszereplők közül a Királyfit Topolánszky Vince Tamás és Kaszab Bence Zoltán, a Királykisasszonyt Beppu Mayu, Antoneta Turk és Tanaka Rizumu, a Fabábot Yoshioka Yuho és Pavleszek László táncolta kiváló technikával és karakterábrázolással. A fiatalabbak közül a Tündér szerepében magasan kitűnt a még csak nyolcadik évfolyamba lépő Nagy Gvendolin.

Ez a nem mindennapi nehézségek közepette, bámulatos végeredménnyel létrejött vizsgakoncert operai repertoár-előadásként, önálló balettestként is bárhol a világon megállná a helyét. Csak sajnálhatjuk, hogy ez a különlegesen rátermett és mesterei által intelligens találékonysággal prezentált évfolyam nem nagyobb közönség előtt mutathatta meg, hogy mi mindent tud. ■

Yoshioka Yuho
– Petipa-Pugni: Esmeralda – Diana és Actaeon

Tanaka Rizumu
– Petipa-Drigo: Talizmán, pas de deux részlet

Nitanai Aoi és Somai Valér
– Seregi-Goldmark: A makrancos Kata, esküvői kettős

Helena Troha és Horváth Bence
– Clug-Grieg: Peer Gynt kettős

Antoneta Turk és Pavleszek László
– Petipa-Drigo: A kalóz, pas de troix

A vizsgázó évfolyam tagjai

Beppu Mayu, Tanaka Rizumu, Nitanai Aoi, Zuschlag Anett, Helena Troha, Antoneta Turk, Yoshioka Yuho, Topolánszky Vince Tamás, Giorgio Salin, Ricardo Yibrail Sanchez-Garcia, Pavleszek László, Horváth Bence, Kaszab Bence Zoltán

Évfolyamvezető mesterek

Kazinczy Eszter, Macher Szilárd, Csillag Pál *(emelés)*, Kalmár Attila *(modern tánc)*, Reich Margit és Okazaki Misa *(zongorakísérők)*

Ez a nem mindennapi nehézségek közepette, bámulatos végeredménnyel létrejött vizsgakoncert operai repertoár-előadásként, önálló balettestként is bárhol a világon megállná a helyét.

GATSBY MOSOLYA

Kulcsár Noémi: A nagy Gatsby – A Magyar Táncművészeti Egyetem táncművész szak, színházi tánc szakirány végzőseinek vizsgaelőadása, 2021. június 27., Nemzeti Táncszínház

A Magyar Táncművészeti Egyetem táncművészképzése 2018 szeptemberétől az eddigi klasszikus balett, modern tánc és néptánc szakirány mellett megkezdte az oktatást a színháztánc-specializáción is. A hallgatók képzésük során a klasszikus balett és a különböző moderntánc-technikák mellett zenei és színészi tanulmányokat is folytatnak. Az intézmény képzési struktúrája ily módon a munkaerőpiac igényeinek egyenletes kiszolgálását is fontos szempontként vette figyelembe, és mostantól a klasszikus balett szakirány mellett évente más-más szak végzősei fejezik be az egyetemi alapképzést.

Szöveg: T. N. I Fotó: Mészáros Csaba

A színházi tánctagozat első végzős évfolyama igényes kivitelű vizsgaelőadással búcsúzott az iskolától. Az F. Scott Fitzgerald 1925-ös regénye nyomán készített A nagy Gatsby című táncjáték kiváló választásnak bizonyult erre az alkalomra, hiszen a végzős évfolyam valamennyi tagjának jutott benne karakterét és képességeit egyaránt kiemelő, megfelelő szerep. Tánctudásuk mellett bizonyítaniuk kellett, hogy énekes-táncos musicalkórusként is helytállnak, ha kell. Kulcsár Noémi, az előadás koreográfusa és rendezője a kortárs tánc formanyelvét ügyesen ötvözte az 1920-as években hódító charlestonnal és szvinggel, mindezt akrobatikus elemekkel téve még látványosabbá – a táncos színpadi szórakoztatás kívánalmainak megfelelően. A zenei, a képi és a mozgásvilág tökéletes, ízléses összhangot alkotott. Igazán nem vethető az alkotók szemére, hogy telezsúfolták volna a színpadot díszlettel és kellékekkel. A néhány bútordarab, a dramaturgiai jelentőségű telefonkészülék és a Rubi Anna munkáját dicsérő vetített háttér azonban hiánytalanul varázsolta a néző elé a keleti part luxusszalonjainak miliőjét, amelybe remekül illettek a Kulcsár Noémi, Matiz Gábor és Mihaleczky Tünde által megálmodott kosztümök. A regényben megfestett világ talmi csillogását elénk varázsoló arany, ezüst, fekete, bézs és fehér elegyétől a tragikus sorsú kisember, George Wilson kék munkásoverallja, valamint a szenvedélyes és számító Mrs. Wilson csábos ruhájának vöröse üt el. A jelmezek láttán a nézőnek nem marad kétsége a házastársak közötti diszharmóniát illetően. A partihangulatról nem élő zenekar gondoskodik, mint a regényben, hanem – igen szellemes megoldásként – az ízig-vérig 21. századi DJ Ordiman, aki a színpadon állva keveri a jelenetekhez szabott zenéket, teljes átéléssel.

Az előadás szereposztása telitalálat. A regény szerzője így írt főhőséről, a szegény származású, de gyanús üzleti machinációkon keresztül meggazdagodott Jay Gatsbyről, szavait a történet narrátora, Nick Carraway szájába adván: „Megértőn mosolygott rám – sőt, több mint megértőn. Az a fajta ritka mosoly volt, amelyből árad a megnyugtatás, és amivel legfeljebb négyszer-ötször találkozik az ember az életben." A mostani előadás kapcsán bizonyára sokan idézik fel párhuzamként a Baz Luhrmann rendezésében, 2013-ban azonos címmel bemutatott filmdrámát. Az emblematikus mosoly tekintetében azonban nálam Leonardo DiCaprio bizony a második helyre szorult vissza a vizsgaelőadásban Gatsbyt alakító Horváth Bence mögött. A klasszikus balett szakon az idén végzett hallgató érett színészi játékkal, könnyed mozgással személyesítette meg a titokzatos múltú és egzisztenciájú Gatsbyt, aki egyedül az álmai elérhetetlen asszonyával táncolt kettőseikben mutatja meg valódi érzelmeit. A gazdag és elkényeztetett férjes Daisy, Gatsby egykori szerelme szerepére a modern tánc szakos Mayer Dorina szintén jó választásnak bizonyult, mert ugyanúgy nem vetette le egy pillanatra sem a felületes társasági hölgy érzelmeket eltitkoló álarcát, mint regénybeli megfelelője. A színek szimbolikája itt is beszédes: Gatsby és Daisy fehér öltözete kiemelkedik a forgatagból, éles kontraszktként a nő férje, a magabiztos, gazdag és arrogáns Tom Buchanan fekete gúnyájához képest. A történet egyik fordulópontját jelentő találkozás pillanatában megszűnik Gatsby számára a külvilág, amit költőien érzékeltet a hófehér, üres színpad és a hófehér háttér. Tom Buchanant Mezei Ábel alakította, aki akaratot és erőt sugárzó személyiségét, alkatát tekintve megint csak remek választás e szerepre. A Nick Carrawayjel, a regény narrátorát és Daisy fiatal rokonát játszó szereplővel intim kapcsolatba kerülő golfbajnoknőt Frank Flóra testesítette meg, aki látványos megjelenésével a balanchine-i tán-cosnőideált idézi, és aki intenzív jelenlétével mindvégig markáns színfoltja volt az előadásnak. Partnere, a Carrawayt alakító Kercsó Attila és a Mrs. Wilson szerepében domborító Lámfalusy Szafira Zoé kiváló mozgáskészségével hívta fel magára a figyelmet. Mindkettejüktől nagyon szép, gördülékenyen kivitelezett kortárs mozdulatsorokat és partnermunkát, Lámfalusy Szafira Zoétól különösen szuggesztív szólót is láthatott a közönség.

A jelenetek sora hűen adta vissza a regény cselekményét, köszönhetően Cseh Dávid dramaturgnak és a show-tánc-jelenetekkel együtt is kellően beszédes, kifejező koreográfiának. A képek közül mindenképpen említésre érdemes még Suba János (Dan Cody) és Horváth Bence kettőse „olajozott" mozdulataival, Mayer Dorina és Bodó Zsombor (George Wilson) lírai duettje, a szerelmi háromszöget érzékletesen lefestő trió (Gatsby, Daisy, Tom Buchanan), valamint Tom és a mindent egy lapra feltevő főhős energikus összetűzése, a jelenet végén pedig az örök nyertes Tom Buchanan, azaz Mezei Ábel ördögien gúnyos mosolya. Jólesően pihent meg a szemünk a klasszikus balett szakos hallgatókkal kiegészült férfikar látványos talajuniszónóján. Üde színfoltot jelentett Asbolt Eszter Anna közjátékjellegű sztepptáncjelenete, aki a karrészekben is rendre felhívta magára a figyelmet természetes kedvességével és mozgásával. A történet drámaisága ellenére újra és újra visszakanyarodunk a mosoly jelentőségéhez, ezen a téren pedig muszáj megemlíteni Turi Dorottyát, akinek kedves mosolya vonzza a néző szemét.

Az előadást a tragikus végkifejletet követően a szórakoztató műfajban elengedhetetlen finálé zárta. Ezzel feloldódott a feszültség, és a közönség méltán ismerte el hosszas vastapssal a Magyar Táncművészeti Egyetem első végzős színházi tánc szakos évfolyamának, mestereiknek és az előadás létrehozóinak teljesítményét. ■

Az MTE táncművész BA szakos, színházi tánc szakirány végzős hallgatóinak névsora 2021

Asbolt Eszter Anna, Bodó Zsombor, Frank Flóra Emma, Holecz Boglárka, Kercsó Attila, Kovács Réka Zsófi, Lámfalusy Szafira Zoé, Mezei Ábel, Pecz-Péli Luca Szófia, Suba János, Turi Dorottya, Tuza Zsófia

Egy vezetőnek meg kell értenie, hogy a világ soha nem vele kezdődik és nem vele fejeződik be

Péli Nagy Kata interjúja I Fotó: MTE

Bolvári-Takács Gábor

Péli Nagy Kata beszélgetése Bolvári-Takács Gáborral, a Magyar Táncművészeti Egyetem leköszönt rektorával. (Az interjú a TrendFm Táncverzoom című műsorában hangzott el.)

A Magyar Táncművészeti Egyetemen, illetve annak jogelődjénél 1993 óta dolgozik, ezzel párhuzamosan a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, majd a Honvéd Együttes ügyvezető igazgatója volt. Az egyetemen betöltötte a főtitkári, majd a rektorhelyettesi posztot, 2018 óta az intézmény rektora, mandátuma lejárta előtt pedig az idén nyáron lemondott. Milyen volt ez a három év? Nagyon belefáradt?

Nem elfáradásnak nevezném, inkább az előre kitűzött célrendszer teljesítésével együtt járó érzés van bennem. Vagyis olyan, mint amikor valaki kijelöl magának elérendő szempontokat, fordulópontokat, majd ezek közül egyre többet elér, és mire további célokat tűzne ki, addigra jön egy egészen új rendszer, amikor is el lehet dönteni, hogy csinálni akarja-e tovább, vagy átadja a helyét másnak.

De miért akarta átadni a helyét?

Aligha van ma Magyarországon olyan újságolvasó ember, aki ne hallott volna a felsőoktatási modell váltásáról. Elég nagy port vert fel a folyamat, illetve annak egyes konkrét esetei az elmúlt másfél évben. Mára ez lecsendesedett, és a felsőoktatás túlnyomó többségében már elfogadott és bevett gyakorlattá vált. Csak néhány intézmény választotta az állami fenntartást. A lényege az, hogy az intézmények kikerülnek az eddigi közvetlen minisztériumi irányítás alól egy másik fenntartóhoz, ami formálisan magánegyetemi státuszt jelent. Az állam átadja a működéshez szükséges vagyont és állja a költségvetést hosszú távon, de az eddig viszonylag távol álló minisztériumi felügyeletet felváltja az egyetemhez közelebb álló, fenntartói kör kontrollja. Ami a mi egyetemünket illeti, egy ötfős kuratórium jött létre, amelynek minden tagja táncművész. És itt van a dolog lényege, hogy miért is gondoltam azt, hogy a posztomon változásra van szükség. Az ugyanis nem volt feltétlenül egészséges, hogy három évvel ezelőtt, a kinevezésemet megelőzően a magyar táncszakmában senki más nem ambicionálta, hogy a táncművészeti egyetem rektori pozíciójára pályázzon. Én ugyanis nem vagyok táncművész, nem áll mögöttem ilyen karrier, táncot sem tanítottam soha.

Mi volt ennek az oka? Miért nem akarnak a táncművészek, mondjuk azok, akik már befejezték a pályájukat, vagy azok, akik pedagógusként dolgoznak az egyetemen, intézményvezetők lenni? Mitől félnek?

Ösztönösen van valamiféle tartózkodás a túlzott adminisztratív feladatoktól. Azért furcsa ez, mert a táncművészek közül egészen kiváló kulturális művészeti menedzserek kerülnek ki. Számos társulat és színház élén állnak táncosok, akik menet közben tanulták meg ezt a szakmát, sikereket értek el vállalkozóként is. Ehhez képest nem lenne nagy lépés, hogy intézményvezetői tapasztalattal a hátuk mögött a rektori posztot megpályázzák, de tény, hogy az egyetemi struktúra és általában a felsőoktatás nem úgy működik, mint egy színházi rendszer. Azt szoktam mondani, hogy ha valaki átvesz egy társulatot vagy egy színházat, akkor – végletesen szólva – akár egy nyár alatt le tudja cserélni a teljes társulatot vagy a repertoárt. Egy felsőoktatási intézmény esetén a változtatás lehetősége sokkal korlátozottabb, egyrészt mindent csak felmenő rendszerben lehet bevezetni – egy 9 éves balettképzés esetén könnyű kiszámolni, hogy ez mit jelent –, másrészt a hallgatókat nem lehet lecserélni, sőt az oktatókat sem, mivel rendkívül komoly minősítési feltételeknek kell megfelelniük: oktatói tapasztalat, művészeti díj, esetleg tudományos fokozat, és mindezt rendszerbe kell tervezni. Tehát visszatérve a kérdéshez, azok, akik nem mertek pályázni, valószínűleg féltek az adminisztratív terhektől, másrészt attól, hogy ezek olyan feltételrendszerek, amelyek között nem tudnak teljesen szabadon mozogni. Például azért sem, mert az egyetemeknek van egy a felsőoktatás lényegéből fakadó autonóm, demokratikus, önszervező funkciója szenátussal és különböző testületekkel. A harmadik szempont pedig az, hogy az egyetem körül az elmúlt években több olyan, mondjuk úgy, hogy kultúrpolitikai oldalról is kiéleződő konfliktus alakult ki, amelynek a megoldására nem akartak vállalkozni, vagy azt mondták, hogy ezekkel foglalkozzon inkább más.

Tud erre példát mondani?

Hát hogyne! Az operaházi együttműködés már 2-3 éve megoldatlan volt, amikor rektor lettem. Olyannyira, hogy a nemzetközi sajtóban is megjelentek viták erről. De említhetem a táncművészképzésnek a többi művészeti egyetemhez viszonyított folyamatos fáziskésését, ami abból fakadt, hogy amikor ez az intézmény 1950-ben létrejött, addigra a négy másik művészeti egyetemnek már 100 éves története volt. És onnantól kezdve állandó fáziskésésben voltunk. Amikor főiskolák lettek, mi középfokúak voltunk, amikor egyetemi jellegű intézmények lettek, mi akkor váltunk főiskolává, és nekünk 2017-ben akkor sikerült egyetemmé válni, amikor a többi intézmény már 3-4 évtizedet eltöltött ebben a pozícióban, sőt doktori iskolájuk volt legalább 20 éve. Ezt nagyon nehéz egyetlen rektori ciklus alatt behozni, nem is sikerült minden elemét megteremteni, de az biztos, hogy azok, akik nem pályáztak, ebben látták a problémát. És még egy szempont: a táncszakmában általában nem állunk jól az utánpótlás-neveléssel.

A vezetői utánpótlásra gondol?

Így van. Ez ugyanúgy feladata minden intézményi vezetőnek, mint ahogy egy koreográfusnak is feladata, hogy kineveljen jó táncosokat és egy új koreográfusgenerációt, mivel ezek maguktól nem fognak kialakulni. Ha egy vezető azt mondja, hogy jól vagyok én így magamban, mert olyan pici ez az intézmény, hogy nincs itt szükség helyettesekre meg más vezetőkre, itt mindenki csinálja a dolgát, akkor soha nem fog kinevelődni az a vezetői gárda, amely adott esetben átveszi a helyét.

Az elmúlt három év alatt körülbelül 50 százalékkal növeltük a minősített tanárok létszámát. Ez részben új oktatók bevonását, részben a már itt lévők továbbképzésre ösztönzését jelentette, az egyetemi tanárok száma is lényegesen több, mint amikor beléptem. Közülük remélhetően kikerül egy olyan rektor, aki alkalmas a feladatra és ambicionálja is azt.

Feladat volt tehát bőven, de milyen prioritásokat fogalmazott meg ezek alapján a pályázatában?

Az Operaház és az egyetem vezetése között egy rendkívül mély konfliktus alakult ki, amelynek az oka viszonylag egyszerűen, részben személyes ügyekkel magyarázható. A balett igazgatója korábban vezetői posztra pályázott az egyetemen, de a szenátus azt nem támogatta. Másrészt voltak olyan oktatóink, akik a Nemzeti Balettnél magán- vagy kartáncosként dolgoztak, és az ottani új művészeti koncepció nem engedte ezt a két funkciót párhuzamosan működtetni. Ráadásul ebből igen sok munkaügyi per kerekedett, ami azt jelentette, hogy az egyetem döntéshozói testületében, a szenátusban a tagok egyharmada vagy saját személyében, vagy családtagjaik által érintett volt a perben. Ilyen helyzetben összehozni az egyetem és az Operaház közötti együttműködést különösen izgalmas kihívásnak tűnt. Először azt kellett megértetni, hogy az egyetem képes arra, hogy újfajta gondolkodásmódot honosítson meg. A szenátus az együttműködési tervezetet háromszor tárgyalta, és néha a vita üvöltözésig fajult – nagyon helyesen, mert ezeket ki kell beszélni. Nekem az elejétől fogva az volt a koncepcióm, hogy azoknak a gyerekeknek, akik akkor már 4-5 éve nem léptek fel az Operaház színpadán, nem lehet olyan magyarázatot adni, hogy azért nem megyünk oda, mert bizonyos személyek összevesztek. Nullaalapú újratervezésre tettem javaslatot, és körülbelül 6-8 hónap kellett ahhoz, hogy Ókovács Szilveszter, az Operaház főigazgatója elhiggye, ez nem taktikai húzás vagy kommunikációs fogás, hanem e mögött valódi vezetői szándék áll. Ehhez kellett egy nyílt levélváltás a sajtóban, amely az operaházi balettintézet elindulásával függött össze, és ahol a főigazgató különféle szempontokat vázolt fel, hogy az egyetem ezt miért nem tudja jól csinálni. Erre válaszoltam. A kiegyezésben a kulturális államtitkárság is közvetíteni próbált, ugyanis két olyan intézményről beszélünk, amely azonos területen működik, de más a fenntartója. Így aztán az együttműködési keretmegállapodásban sikerült minden fontos szempontot érvényesíteni, és mind a mai napig működik. Már tavaly is lett volna a növendékeink közreműködésével több operaházi előadás, amit a járvány elmosott. Repertoárra került volna jó néhány alkalommal az idei klasszikus balett vizsgaelőadás is, a Dohnányi-mű, a Változatok egy gyermekdalra. Nemcsak a balettművész szakra korlátozódik az együttműködés, hanem más szakokra is, a modern és a színházi táncra, sőt a néptáncosok is a saját szerepkörüknek megfelelően részt tudnak venni feladatokban.

Igaz, hogy ennek a megállapodásnak a tető alá hozása azonnali elvárás volt a fenntartó részéről a kinevezésekor?

Tulajdonképpen igen. Amikor Palkovics miniszter úrral kezet fogtunk a kinevezések átvételekor a Sándor-palotában, csak annyit mondott, hogy az Operaházzal meg kell állapodni, de nem volt semmi más. Ő azt érzékelte a saját pozíciójából, hogy ez az, ami a kulturális közéletben a legnagyobb problémát jelenti. Nekünk nem az Andrássy úttal vagy a Kőbányai úttal kell foglalkozni, hanem Párizzsal, Londonnal és Szentpétervárral, ha viszonyítani akarjuk magunkat. Hagyni kell mindenkinek, hogy végezze a saját feladatát, ha az Operaház felvállalja azt a küldetést, hogy egy balettiskolát indít, ahová sok, eddig nem elért korosztályt csábít, az a táncművészet népszerűsítését jelenti. Hozzáteszem, mi pedig megcsináltuk az előkészítő stúdiónkat, és ugyanúgy levittük 4-5 éves korig a korhatárt, az első évben 80 fővel indultunk. Azóta már beindítottuk több vidéki városban is, vagyis továbbgondoltuk a kezdeményezést. A két intézmény, noha az elején volt vita a Balett Intézet név használatáról, most már képes egymás mellett működni.

Egy vezetőnek meg kell értenie, hogy a világ soha nem vele kezdődik és nem vele fejeződik be, vagyis mindaz, ami áthatolhatatlan és egetverő probléma, az néhány év múlva már nem is látszik annak. Ismerem az Állami Balett Intézet történetét, ennél sokkal komolyabb krízisek voltak még az ötvenes évek közepén, vagy amikor el kellett dönteni, hogy a táncpedagógus-képzés a Színház- és Filmművészeti Főiskolán maradjon, vagy a Táncművészeti Egyetem honosítsa meg. Később ebből kinőtt egy olyan pedagógusképzés, amely egyedülálló, és a világ minden pontjáról jönnek ide diplomát szerezni.
Az operaházi szerződés mellett fontosnak tartom az operettszínházi együttműködést, mert ott is rendszeresen megjelentek a növendékeink repertoárdarabokban. Majd megszülettek a három nagy néptáncegyüttessel (Magyar Állami Népi Együttes, Magyar Nemzeti Táncegyüttes, Duna Művészegyüttes) és a Nemzeti Táncszínházzal kötött szerződések, ily módon lefedtük a nagy nemzeti minősítésű együttesek palettáját.

Melyek azok a területek, amelyekre minden igyekezete dacára nem tudott elég figyelmet fordítani?

A legproblémásabb, amit rajtunk kívül álló okok miatt nem sikerült létrehozni, az a doktori iskola. Egy kívülálló számára talán nem is érthető, hogy egy művészeti intézménynek miért kell egy doktori iskola. Az oktatói minősítések szempontjából ez a legmagasabb szint, amely elérhető, és vannak táncosok, akik ezt szeretnék megcélozni, a saját szakterületükön érdemi alkotó tevékenységet végezni, és ezzel fokozatot elérni. Ez a lehetőség az összes többi művészeti ág számára rendelkezésre áll, nálunk pedig nem. Ennek különböző formai feltételei vannak, amelyből mindössze egyetlenegyet nem sikerült teljesítenünk, erre kértünk átmeneti mentességet, mindig ugyanazzal az indoklással. Az elmúlt években többször bevittem államtitkár úr elé, amivel egyetértettek, de soha nem történt semmi.

Tavaly nyáron egy olyan ügyben kellett állást foglalnia, amely több évtizeddel ezelőtti verbális, morális és egyes vádak szerint fizikális atrocitásokat sem nélkülöző pedagógiai módszerekkel függött össze. Az ezeket feltáró cikkek tovagyűrűztek a médiában, amire persze lehetett számítani. Mennyire van megelégedve az akkor hozott intézkedéseivel és a krízis kezelésével?

Nagyon megviselt, mert intézményvezetőként egy olyan típusú feladatot jelentett, amelyben érdemben nem tudtam segíteni. Nyugodtan mondhatom azt, hogy az ügyben indított különböző eljárások dacára – közöttük néhány még bírósági szakaszban van, csak épp nincsenek a sajtó előtt – az eredeti kiindulóponthoz képest semmi nem változott. Azt viszont pontosan tudom, hogy én a lehető legrosszabbul jöttem ki belőle. Azok, akik partnerek voltak, azok közül, különböző objektív okok miatt, senkinek sem tudtam kielégíteni az igényét. A sajtó azt várta el, hogy legyek vizsgálóbíró, noha erre nincs eszközrendszerem. Egy intézményvezető annyit tehet, hogy akivel hivatalosan kapcsolatban áll, azzal szemben eljárhat, de akinek már nincs köze az intézményhez, azzal semmit nem tud tenni. Azok, akik az ügyet felvetették, azt várták, hogy legyek ítélet-végrehajtó és vessek ki különféle szankciókat. Ezt nem tehettem meg, mert nincs hatásom 25 évvel ezelőtti eseményekre. És ott vannak az ügyben érintett pedagógusok, akik a sajtóban is megnyilvánultak, ők pedig azt várták, hogy legyek testőr. Vagyis védjem meg őket, mert mindaz, ami elhangzott, hazugság. A rektornak ugyanis az a dolga, hogy minden körülmények között megvédje az egyetemet.

Mennyit rontott mindez az egyetem hírnevén?

Szerintem nem rontott rajta, mert világosan leszögeztük, hogy minden, amiről szó van, az a mostani viszonyok között elképzelhetetlen. A jelentkezők létszáma sem csappant meg. Megtettem a rendőrségi feljelentést, amit el is utasítottak elévülés miatt. Ha történt is munkáltatói intézkedés, az nem a 25 évvel ezelőtti dolgok miatt történt, hanem azt mérlegeltük, hogy a sajtóvisszhang, ami körülöttük kialakul, árthat-e az egyetemnek.
A legfontosabb az volt, hogy az intézmény belső működését és légkörét valamelyest humanizáljuk. Meggyőződésem, hogy a művészeti egyetemek, a táncművészeti egyetem is, elsősorban érzelmi közösségek. Mert azok, akik itt vannak, teljes létükkel és lényükkel átérzik, és szívüket-lelküket neki adják. Másodsorban értékközösségek, vagyis akik ide járnak, azok a táncművészetet a világ más dolgaihoz képest hasonló értékszinten kezelik. A harmadik szempont az, hogy szakmai közösségek, ami azt jelenti, hogy mindenki a saját szakterületével a legmagasabb szinten foglalkozik, negyedrészt pedig funkcionális közösségi forma. A felsőoktatás nagy részében ezt a sorrendet nem lehetne felvázolni. És akkor itt vannak a szülők, a szülői munkaközösség, amely mint kategória, a felsőoktatás minden más szereplője számára értelmezhetetlen. Na most ezeket összehozni úgy, hogy elhiggyék, hogy mindenki véleménye számít, fontos szempont volt számomra, és ezen a téren sikerült is sok mindent elérni, mert másfajta szemlélet és hangulat alakult ki. Ebben nagy szerepe volt annak, hogy vezetői pozíciót betöltő kollégák – és itt gondolok Volf Katalin művészeti vezetőre – pontosan ezt az értékrendet preferálták.

Ha most valamelyik balettművész-hallgató úgy érzi, hogy egy tanár vele vagy a többiekkel sorozatosan megalázóan viselkedik, mi a biztosíték arra, hogy ez kiderül és ennek következménye lesz? A gyerekek legtöbbször nem mernek szólni.

Remélem, a következő rektor is él majd olyan eszközökkel, amelyeket kipróbáltam: a hallgatói gyűlés, a név nélkül beküldhető észrevételek egy dobozba dobva, de van weboldalas verzió is. Közvetlenebb és nyíltabb lett a szülőkkel való viszony, és ami nagyon fontos, a balettmesterek számára magától értetődő, hogy az említett módszerek nem lehetnek jellemzők a mai táncművészképzésre. Minden balett-teremnek ablaka van, a fizikai és mentális szempontból egészségtudatosabb oktatási szemlélet bevezetéséhez elég sok kezdőlépést megtettünk, és bízom abban, hogy ezek nem maradnak meg ezen a szinten. ■

70 ÉVES LAPUNK, A TÁNCMŰVÉSZET

A Táncművészet folyóirat első száma 1951 szeptemberében került az olvasók kezébe. Felelős szerkesztője az egykor mozdulatművész, Ortutay Zsuzsa volt. A korabeli ideológiai elvárásoknak megfelelni kívánó lap 1956 októberéig minden hónapban megjelent. Tartalmában törekedett a változatosságra, a kritikákon és tudósításokon túl interjúkkal, fotókkal, tudományos igényű közleményekkel kísérte figyelemmel a hazai táncszakma fejlődését.

A kiadás 1956 októberétől szünetelt, az újraindulásra 1976 szeptemberéig várni kellett. A néptánckutató Maácz László főszerkesztőként úttörő munkát végzett, amikor a konszolidálódott hazai sajtóéletben helyet szorított az önálló Táncművészetnek, és az 1990 végéig terjedő vezetői periódusa alatt máig meghatározó jelentőségű tánckritikusi és szakírói generációt nevelt ki.

A politikai rendszerváltozás után a lap kiadását magánalapítvány vette át, a főszerkesztői posztot Kaán Zsuzsa tánctörténész foglalta el. Elképzelései a tematika lehető legszélesebb körű értelmezésére, a tudományos igényű szaklap és a bulvárlap szintézisére, szponzorok és hirdetők bevonására irányultak – felemás sikerrel. A harmadik korszakát megélő folyóirat gyakori anyagi nehézségekkel küszködött, de sikeresen dokumentálta a hazai táncélet eseményeit és törekedett a korábban kevés nyilvánosságot kapott műfajok (pl. versenytánc), valamint az amatőr mozgalom bemutatására.

Kaán Zsuzsa 2010-ben elhunyt, a Táncművészet pedig ismét álomba szenderült. A lapkiadói jogok átvétele után a Noverre Alapítvány 2013-ban kezdte meg az előkészületeket az újraindításra, amelyre végül 2014 tavaszán került sor, amikor is a felelős kiadó Bolvári-Takács Gábor, a főszerkesztő Péli Nagy Kata lett. A negyedik periódus értékelése azonban legyen egy következő évfordulós emlékcikk feladata.

Boldog születésnapot, Táncművészet!

ELHUNYT VITÁNYI IVÁN (1925–2021), LAPUNK ALAPÍTÓ SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI TAGJA

A művelődéskutató, szociológus, politikus sokoldalú életútja az 1950-es évek elejétől kapcsolódott a tánchoz: oktatóként, szerkesztőként, minisztériumi tisztviselőként, kutatóként; ő írta az 1963-ban megjelent A tánc című monográfiát. A 70-es, 80-as években a Népművelési, illetve a Művelődéskutató Intézet igazgatója volt. A történelem politikai kanyarjait követve részt vett a mozdulatművészet elhallgattatásában, majd újra felfedezésében, a táncházmozgalom elterjesztésében, az amatőr művészetek támogatásában. 1990 után politikusi szerepet vállalt a baloldalon, közben tudósként tovább dolgozott. 2010 óta az MTA Tánctudományi Bizottságának tiszteletbeli tagja volt. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

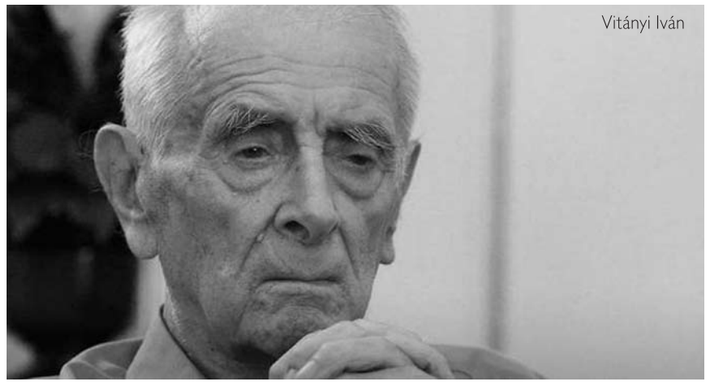

Vitányi Iván

VITÁNYI IVÁN FONTOSABB CIKKEI ÉS PUBLIKÁCIÓI A TÁNCMŰVÉSZETBEN

I. évfolyam, 1951. 1. szám:
A mozgásművészetről tartott ankét eredményei
II. évfolyam, 1952. 3. szám:
Hozzászólás a „Völgységi táncok" kritikájához

III. évfolyam, 1953. 2. szám:
A nemzeti balett és a „Fából faragott királyfi"

III. évfolyam, 1953. 4. szám:
Egy grúz balett előadásán

IV. évfolyam, 1954. 1. szám:
Noverre levelei

IV. évfolyam, 1954. 2. szám:
A Magyar Táncművészek Köre megalakulásához

IV. évfolyam, 1954. 6. szám:
Néptáncművészetünk az elvi tisztázódás útján

V. évfolyam, 1955. 11. szám:
J. G. Noverre: Levelek a táncról és a balettekről című művének első magyar kiadása

V. évfolyam, 1955. 12. szám:
Tanulságok a tánc történetéből

VI. évfolyam, 1956. 3. szám:
A Muharay-együttes bemutatójának 10. évfordulójára

XXVIII. évfolyam, 1978. 9. szám:
Dienes Valéria ■

Személyi változások A MAGYAR TÁNCMŰVÉSZETI EGYETEMEN

Az új tanév indulásával számos változás történt a Magyar Táncművészeti Egyetem vezetésében. 2021. augusztus 1-jétől Fodorné Molnár Márta pedagógusképzési rektorhelyettes látja el a rektori feladatokat, ideiglenes megbízása a pályázat alapján kinevezendő új rektor hivatalba lépéséig tart. A korábbi rektor, Bolvári-Takács Gábor, a felsőoktatási modellváltás kapcsán, július 31-ével mondott le tisztségéről. Volf Katalin művészeti vezető megbízása az előző tanév végén megszűnt, a helyét nem töltik be. Egyetemi tanári kinevezést kapott a köztársasági elnöktől Fügedi János, Konkolyné Kovács Ilona és Ónodi Béla. A szenátus döntése alapján egyetemi docens lett Dóka Krisztina, Németh Ákos, Retkes Attila, Túri Sándor és Végh Krisztina, főiskolai docenssé lépett elő Juhász Zoltán és Oláh Zoltán. A Művészetelméleti Tanszék új vezetője Konkolyné Kovács Ilona, aki Lőrinc Katalint váltja e poszton. A Vályi Rózsi Könyvtár, Levéltár és Tánctudományi Kutatóközpont igazgatója Fügedi János. Újabb periódusra meghosszabbodott Bozsik Yvette (Koreográfus Tanszék) és Lanszki Anita (Pedagógia és Pszichológia Tanszék) tanszékvezetői megbízása. Szurmayné Hortobágyi Gyöngyvér a Néptánc Tanszék élén egyéves hosszabbítást kapott, mellette Ónodi Béla tanszékvezető-helyetteseként dolgozik.

A mamahotel foglya, avagy a felszabadító átlényegülés

Egerházi–Csajkovszkij: Hattyúk tava, Székesfehérvári Balett Színház, Magyar Nemzeti Táncszínház online közvetítés, 2021. június 12.

Kovalszki Boglárka és Leigh Alderson

A hattyúk tava az egyik leggyakrabban feldolgozott klasszikus balett. Már az eredeti orosz-szovjet verzió is több különböző végkifejlettel került színre, és azóta is számos változata készült, amelyek az alapszüzsé különféle vonatkozásaira fókuszálnak, bizonyos szereplőkre, viszonyrendszerekre helyezve a hangsúlyt, egyes momentumokat kiemelve, vagy azokat akár teljesen más megvilágításba helyezve. Ismertek nagy klasszikus együttesekre és kisebb, kortárs társulatokra koreografált variánsok is, Egerházi Attila frissen színpadra vitt darabja az utóbbiak sorába illeszkedik.

Szerző: Pónyai Györgyi I Fotó: Nagy Eszter

A táncmű feldolgozását, egyes utalásainak megértését nagyban segíti a klasszikus alap ismerete, de fő mondanivalóját tekintve önmagában is megállja a helyét. A tizenöt táncosra készült darab az alaptörténetet lélektani síkon, a férfi főszereplő (eredetileg Herceg) szemszögéből meséli el, karakteres látleletet adva a mamahotel-generáció belső konfliktusairól. A koreográfus a klasszikus librettóból három figurát: a Herceget, a Királynőt (az anyát) és Rothbartot (a varázslót) emeli ki, az utóbbi kettőt izgalmasan egybegyúrva, sőt helyenként a fekete hattyú, Odilia vonásaival gazdagítva.

A darab egyrészt az alkotó önálló, saját meglátásait közvetíti a történetről, másrészt kreatívan, az egyéni táncnyelvet át-átszőve, folyamatosan reflektál az eredeti klasszikus lépésanyagra és darabszerkezetre. Ezek az áthallások állandóan frissítik és végig érdekessé teszik a látottakat.

A koreográfus már az első jelenetekben rávilágít a férfi főszereplő és anyja – aki egyben az őt (és itt nem a fehér hattyúlányt!) fogva tartó gonosz varázslóként is értelmezhető – különös, szeretve gyűlölő viszonyára. A démoni, vörös körmű kéz és a vízben úszkáló, infantilizmust sugalló, sárga gumikacsa erős szimbolikájú ellentétpár. A szolid, szürke öltönyös, szemüveges fiatalember piros-fekete ruhás, kifejezetten erőszakos anyja hatása alatt áll. A nő ráfonódó, csimpaszkodó mozdulatsorai utalnak kettejük patológiás kapcsolatára. Az anya-varázsló nárcisztikus sztárként jelenik meg udvartartása körében, a külvilág előtt. A koreográfus jól érzékelteti, hogy a fiú, agresszívan domináns anyja miatt, nem képes a hozzá illő lányokkal kapcsolatot teremteni. Egyesével nem tud velük mit kezdeni, nagyobb számban pedig egyenesen megrémítik. A pas de deux-ket is voltaképp az anyjával táncolja, eközben azonban realizálja, hogy más fiú-lány pároknál a kapcsolódás jól működik, nála azonban nem. Ez a felismerés vélhetően életmentő, hiszen kétségbeejtő helyzetében a fiú ennek alapján fog mindenáron ragaszkodni a szabaduláshoz. Érdekes, hogy a koreográfus ezt a zavart viszonyt és a rádöbbenést, a vonatkozó zenei részek felhasználásával, a közismert, klasszikus „menyasszonyok” táncjeleneteire utalva többszörösen is hangsúlyossá teszi.

> Találó, hogy a hattyúk között férfitáncosokat is látunk, ez a külön nem hangsúlyozott, de észlelhető, nemtől független színpadi megjelenítés jelzi, hogy a szabadító átlényegülés mindenki számára adott és lehetséges út.

Leigh Alderson

A fiú fehér hattyúlánnyal való megismerkedése is csak az anyán keresztül történik, az ő bő szoknyája alól bújik ki a félénk, és ezért a fiú számára végre nem riasztó hattyú. Rokonlelkek, hiszen a lány is infantilis – fehér bokazoknija utal erre. A fiút megérinti ez a rebbenő hattyúság – a koncepció érdekessége, hogy itt nem a lány igazodik a fiúhoz, emberré változva, hanem a férfi főszereplőt szippantja be a vonzó és felszabadító hattyúentitás.

Ez a hattyúvá lényegülés jelenti a fiú számára a menekülést anyja testi-lelki terrorja, elengedésre való képtelensége alól. Lényeges, hogy nem marad meg végleg ebben a létállapotváltásban, hanem egy súlyos, mindent elborító pszichotikus rohamon átjutva, immár megtisztulva, megszabadulva tér vissza önmagához és szakad el anyjától. A rémálmok szétfoszlását a lehulló fehér tollak jelképezik. A hattyúlánnyal való közösség azonban nem lehet tartós, hiszen ő nem válik emberré, inkább egyfajta katalizátorként juttatja át a férfi főszereplőt ezen a krízisen. Találó, hogy a hattyúk között férfitáncosokat is látunk, ez a külön nem hangsúlyozott, de észlelhető, nemtől független színpadi megjelenítés jelzi, hogy a szabadító átlényegülés mindenki számára adott és lehetséges út.

A klasszikus balettverzióra való reflexiók közé tartoznak a kis és nagy hattyúk táncjelenetei vagy a báli szcénákat idéző, ötletes, friss, olykor groteszkbe hajló koreográfiai parafrázisok. Mozdulatgazdagok, kifejezők a szólók és a kettősök, emellett figyelemre méltó, ahogy az alkotó a csoportos jeleneteknél ugyanazt a lépéssort elcsúsztatva alkalmazza, ami izgalmasan dinamikussá, variábilissé, mégis egységessé teszi a mozgást. A táncanyag mindvégig nagyon muzikális, eredeti és élvezetes. A dramaturgia követhető, logikus, nincs üresjárat, a darab hosszúsága, szerkesztése, vágásai optimálisak, a koreográfus sokat és jó arányban mozgatja a kart. A szólistákra azonban igen nagy terhet rak, a férfi főszereplő például szinte szünet nélkül van jelen.

A szcenikai megoldásokban az egy-egy erős látványelem koncepciója érvényesül, ilyen a nagy, mozgatható tükörtáblákból összeálló háttér, a kar látványos, aranyszoknyás báli jelmezei vagy az uniszex hattyúdresszek.

Egerházi Attila kiválóan sikerült feldolgozása bizonyítja, hogy A hattyúk tava-jelenség örök. A jó néhány különféle verzió létrejötte sem véletlen, e téma segítségével a kísérletező koreográfusok minden korban megjeleníthettek olyan dolgokat (akár tabukat is!), amelyekről egyébként a társadalmi konvenciók miatt jellemzően nem volt lehetséges vagy könnyű beszélni. Már a balett keletkezése idején is, egy olyan korban, amikor nagyon erősek voltak a szerelemmel, a szexualitással kapcsolatos elfojtások, a házasságok nagyrészt érdekből köttettek, és minimális tér nyílt az individuális megélésekre, sokan megértették ennek a szinte már mitologikussá nemesült történetnek az üzenetét. Valószínűsíthetjük, hogy ők sem csupán egy szép mesét láttak meg a sztoriban – és milyen érdekes, hogy ma is van mit mondani általa. ■

Cristina Porres Mormeneo, Fernando Gabriel Luis, Lin Yun-Cheng, Dávid Janík és Valerio Zaffalon

Rendező-koreográfus:
Egerházi Attila
zene: **Pjotr Iljics Csajkovszkij**
díszlet: **Jaroslav Milfajt**
jelmez: **Bregje van Balen**

Szólisták: **Leigh Alderson**
(Siegfried)
Kovalszki Boglárka
(Odette)
Cristina Porres Mormeneo
(Rothbart – anya)

A NAP **FÉNYES** OLDALA

Duda Éva: Ramazuri – Duda Éva Társulat, 2021. június 5., Nemzeti Táncszínház

Tizenkét éves a Duda Éva Társulat. A pandémia időszakát leszámítva 10 múlt. Ha például az élete derekán járó, 42 éves Győri Balettre vagy az immár deresedő halántékú, 61. életévét táncoló Pécsi Balettre gondolunk, erre akár meg is vonhatnánk a vállunkat. A független kortárstánc-szcénában azonban másként telnek/számítanak az évek, mint az intézményes táncvilágban.

Szöveg: Török Ákos I Fotó: Gordon Eszter

Ahhoz, hogy egy független tánctársulat megérje a tizedik évét,[1] kell egyfajta megszállottság a társulatvezető részéről. A Duda Éva Társulat emellett az egyik legszínesebb jelenség a hazai kortárs tánc világában. Színes abban az értelemben, hogy a mozgó test a darabjaikban az elvont jelentéstől a jelszerű gesztusokon, a lélekábrázoláson, a kozmológiai és antropológiai képzeteken át a fizikai tárgyszerűségig minden szerepet magára ölt, ami a táncban elképzelhető. Részben ezzel a műfaji sokszínűséggel függ össze a társulat előadásaira jellemző széles mozgásspektrum és adódik hozzá a különböző stílusú koreográfiákban egyaránt jelenlévő hangsúlyos dinamika. Fontos és lényege szerint szembeötlő jegye a társulat előadásainak a látványosság, amely esetükben jó és kevésbé jó értelemben vett színpadiasságot egyaránt jelent. Mindehhez a társulatvezető mindig jó képességű táncosokat választ, így érthető, hogy a jegyértékesítésnek az ő esetükben miért van viszonylag könnyű dolga.

Duda Éva általában sokféleségük mellett is jól beazonosítható koreográfiái/rendezései több szálon futnak legújabb munkája felé. Az aktualitásra való törekvés nem csupán az egyik vonulata a társulat darabjainak, sokkal inkább alapvetés. Ha mégis ki akarunk emelni előadásokat: a 2010-es Stop'n' Go a frissen megválasztott kormány kulturális megszorításaira reagált, a Love'n' Go három évvel később a friss befogadóhelyhez, az Átriumhoz kötődő saját történetekkel játszott el, a társadalomkritikus darabok (Flashback, Utópia, Wonderland) áttételesen, de szintén a jelenhez szóltak hozzá, az idén bemutatott Prizma pedig kimondottan a pandémiás időszakunkat tükrözi vissza. A Ramazuri nem a tartalma miatt időszerű, hanem a szórakoztatás tudatosan vállalt szerepén keresztül az, mondván a járvány miatti kényszerű és óhatatlan behúzódás, bezárulás után ránk fér a gondtalan és nyílt derű.

A legújabb bemutató hangsúlyozott és különleges mozgásnyelve, az akrobatika szinte minden Duda Éva-koreográfiában szerepet kap, ami fokozottan igaz a Mirrorra (2020), illetve teljes mértékben áll a Ramazuri társdarabjára, a Virtusra (2013). Ami a különbségeket illeti: a 2013-as előadás inkább a levegőre, a mostani elsősorban a földközelre összpontosít, a Virtus a maga balkáni-magyar zenei világával, piros-fehér-zöldjével és iróniájával hazai ízeket kóstolgatott, a Ramazuri általános emberi jelenségekkel igyekszik mulattatni a nézőit. Nem kell a színmisztika tudós ismerőjének lenni ahhoz, hogy a napsárgához a vidámságot, a melegséget és a könnyedséget társítsuk. Márpedig a Ramazuriban a napsárga egyenesen kiömlik a nyárias ruhadarabok széles skáláját felvonultató jelmezekre, ami így egyebek mellett egy őrületes tempójú, szezonális divatbemutató érzetét kölcsönzi az előadásnak (jelmeztervező: Kiss Júlia). Az üdítő és koherens sokféleség egy ponton hibádzik: a minden tekintetben remek Bundschuh Verával kapcsolatban zavaróan előnytelen és bizarr asszociációkat kelt a néhány jelenetben ráadott pelenkaszerű alsó.

Szórakoztatni többféleképpen lehet, és egyik út sem könnyű. A felvállaltan habkönnyű napsárga sem. Onnan pedig különösképpen nehéz nyerni, ahonnan a különálló jelenetekből összeálló Ramazuri indít: a táncosok egyesével érkeznek, robbannak be a térbe, mindegyikük egy-egy poént szervíroz, majd távozik. Mint amikor egy humoristát arra kérnek mondjuk a közértben, hogy most azonnal mondjon valami vicceset. Nem elég, hogy az egész erőltetettnek hat, a pörgős dinamika még azokat a gesztusokat is elsodorja, amelyek jobban pozicionálva, kitartva akár szórakoztatók is lennének. Nem véletlen, hogy elsősorban azok a gesztusok élnek meg, amelyek inkább ellene mennek a jópofaságnak. Ilyen például Bacsó Gabriella „hú, de kínos, és egyáltalán mit keresek én itt?!" gesztusa. Az viszont már ezen a ponton kiderül, ki az, akinek van komikusi vénája (elsősorban Ivanov Gábor, Bundschuh Vera és Bacsó Gabriella). A Ramazuri valódi napsárgája: a helyenként magával ragadó, mindent elsöprő lendülete, amely az összes nagyjelenetben tetten érhető. Legyen az táncszerű vagy kifejezetten akrobatikus jelenetsor, önkéntelenül is mosolyt fakaszt a nézőtéren, ahogy a rengeteg munkával kidolgozott kozmosz különös fazonokat sodorva elénk, nyár eleji, derűs káoszként hömpölyög, néha egy-egy pillanatra kimerevedik, majd ugyanazzal a lendülettel zubog tovább.

A Ramazuri valódi napsárgája: a helyenként magával ragadó, mindent elsöprő lendülete, amely az összes nagyjelenetben tetten érhető… Ha nem is célja az előadásnak beleverni az orrunkat saját mocskunkba, szándéka szerint egyfajta görbe tükröt tart elénk.

Az eszközhasználat sem újdonság Duda Éva darabjaiban. Talán a legizgalmasabb a Labirintus-Overdose rúdjai és hosszú botjai voltak, amelyek esetén a koreográfus jól élt az eszközökben rejlő lehetőségek sokféleségével. A Ramazuriban ezt a szerepet gurulni képes, rugalmas alapzatként is funkcionáló, emberméretű, kocsikerékhez hasonlító eszközök (airtrack) játsszák. Illetve néhány jelenetben, maradva a teljességre utaló kerekségnél, a táncosok játszótársai a körülbelül combközépig érő gömbök/labdák (wolking globe). A velük való játék lehetőségei azonban ebben az esetben meglehetősen szűkre szabottak. Előbbivel kapcsolatban így néha olyan érzésünk támadt, mintha a jelenlétének az igénye erősebb lett volna a jelenet erejének az igényéhez képest. Dudás Gergely és Bundschuh Vera például egy érzéki/játékos duóban nem igazán tud megbirkózni a szer esztétikus mozgatásának feladatával (ami talán nem is lehetséges). Ez akkor igazán szembeötlő, amikor pár ütemre elengedik a szert, majd érzékletes és remekbeszabott mozdulatok után folytatják a vele való „egyenlőtlen küzdelmet", mi pedig a nézőtéren várjuk, hogy mikor fognak ismét „csak" táncolni. Ahol a koreográfia nem rak rájuk különösebb esztétikai terhet, mert például egyszerűen csak guruló tárgyként szerepelnek, ugyanezek a szerek már jobban működnek.

A Farkas Izsák és Szarvas Dávid által szerzett/összeállított/játszott, kulturálisan és hangulatában is sokszínű élő zene jól és pontosan illeszkedik a színpadi történésekhez, helyenként már-már játszótársa tud lenni azoknak. A dinamikától szinte túlcsorduló jeleneteket jó ritmusérzékkel ellenpontozza egy-egy lágyabb, érzelmesebb szóló, duó, amelyek közül talán a legemlékezetesebb Dévai Lúcia hajlékonyságra és esztétikumra épülő táncszólója. A trénerek és a koreográfiák sokféleségük mellett is koherens csapattá gyúrják össze az akrobatika terén nem egyformán képzett előadókat. Szintén az alkotókat dicséri, hogy (talán egy gömbös szóló kivételével) egyetlen jelenet sem érződik mutatványnak, ami ebben a zenéből, táncból és cirkuszból kikevert műfajban komoly erény. Szemmel láthatóan rengeteg munka van az előadásban, ráadásul ezek egy része olyan, ami sokak számára újszerű lehetett, így többlettudásként vihetik tovább. A közös munka emellett bizonyára a közösséget is építette. Márpedig erre szükség is lehetett, mivel úgy tűnik, új állandó alkotótársakkal folytatódik tovább a Duda Éva Társulat sokszínű, helyenként kacskaringós története.

Ha nem is célja az előadásnak beleverni az orrunkat saját mocskunkba, szándéka szerint egyfajta görbe tükröt tart elénk. Ez inkább akkor sikerül neki, amikor nagyobb volumennel (több szereplővel és/vagy fókuszáltan) mutatja fel embervoltunk tökéletlenségét: csábító dívaként pózoló nőket, akikről lemállik a póz és láthatóvá válik sebezhetőségük, ügyetlenkedően kivagyi férfiakat, akik egyfajta mókuskerékversenyben próbálják felülmúlni egymást. Ezek mellett jellegzetes és megmosolyogtató fazonok/karakterek csírái is felbukkannak, ám a mozgalmasság és a lendület jobbára elsodorja a nézői tekintet elől ezeket a kezdeményeket. A Ramazuri általában is mintha túl gyors lenne: nem mindig hagy időt magára. Persze az is lehet, hogy mi lassultunk be a pandémia alatt – és kicsit talán a humorérzékünk is megkopott.■

[1] Noha nincsen könnyű helyzetben a független táncszcéna, egyáltalán nem példátlan, hogy egy-egy társulat vagy leginkább egy-egy koreográfus köré projektalapon szerveződő alkotók/előadók közössége megélje az évtizedes kort: pl. a Hód Adrienn/Hodworks: 14, a Góbi Rita Társulat: 15, a Pataky Klári Társulat: 18, a Szabó Réka/Tünet Együttes: 19, a Kovács Gerzson Péter/Tranzdanz: 34, Artus-Goda Gábor Társulata: 36 éves.

HATSZÁZ NEJLONZSÁK, KOLOMP ÉS SZÁJTERPESZ

SIKEREK ÉS KÍSÉRLETEZÉSEK A FELEDI PROJECT 10 ÉVÉBEN

Feledi János

Szokatlan témaválasztások, bátor kísérletezések, művészi reflexiók az aktuális társadalmi és természeti problémákra – csupa olyan „belemenős” alkotói aktivitás, amely magában hordozza akár a kudarc lehetőségét is, ha úgy éli meg az ember. Feledi János 10 éve egyensúlyoz a penge élén, amióta megalkuvás nélkül valósítja meg innovatív alkotói terveit, karöltve a maga köré gyűjtött, hasonló művészegyéniségekkel. Dorogi Katalin interjúja a táncművész-alkotóval az évforduló kapcsán.

Portréfotó: Mészáros Csaba | Előadásfotók: Penziás Nikolett, Szigeti László

Tíz éve, az induláskor szándékosan a project elnevezést kapta a társulat a company helyett, és ezzel meglepetést keltett. Miért döntött így?

Számomra a company állandó társulatot jelent, napi tréninggel és biztos havi fizetéssel. Akkor még nem kaptam működési támogatást, és vállaltam, hogy projektalapon hozok létre előadásokat.

Most már nemcsak táncosokat, hanem néhány éve koreográfusokat is meghív, például Gergye Krisztiánt.

A Magyar Művészeti Akadémiánál elnyertem egy hároméves ösztöndíjprogramot. Tíz éve koreografálok a Feledi Projectnek, a legtöbb előadásban táncolok is, ezért egy idő után úgy éreztem, kellenek új impulzusok, új alkotók, akik engem is inspirálnak. Kitaláltam egy programsorozatot, amelybe kétévente meghívok olyan hazai alkotókat, akiknek kicsit más a mozgásviláguk, más színházi területről jönnek, és megkérem őket arra, hogy készítsenek rám szólót, amelyet a Bethlen Téri Színházban mutatunk be, a Monotánc Fesztiválon. Krisztiánnal már dolgoztam együtt korábban egy színházi produkcióban, és úgy tervezem, hogy jövőre újabb alkotót hívok meg. Tíz évvel ezelőtt az alkotói vágy hajtott, hogy minél többet tapasztaljak, dolgozzak, aztán az élet úgy hozta, hogy olyan emberek kerültek mellém, akár táncosként, akár dramaturgként, akik segítették a pályafutásomat, támogattak, akikkel meg tudtam valósítani azt, ami a számomra legfontosabb: szakmailag minőségi dolgot létrehozni. Nagyon szeretem a klasszikus zenét, az irodalmat és a filmeket, az ezekből merített inspirációk az első pillanattól kezdve meghatározták az alkotói mivoltomat. Mindig azt kerestem, hogy megtaláljam önmagamat az alkotásban, ugyanakkor a közönségnek is tudjak olyat adni, amivel azonosulhat.

Amikor létrehozok egy előadást, akkor gondolok valamire, de a közönségnek nem kell értenie, hogy én szóról szóra mit szerettem volna, számára az a fontos, hogy az ő élethelyzetében mit tud ebből leszűrni, továbbvinni, milyen pozitívumot kap. A legelső darabunk után történt, hogy már bontották a díszletet, egy hölgy azonban még mindig ott ült a nézőtéren. Azt mondta, beszippantotta az előadás, mert a saját életét látta viszont a színpadon, és ekkor jött rá, hogy változtatnia kell azon, ahogy él. Én alkotóként nem tudhatom előre, hogy milyen személyes dolgot kap majd a néző. Gyönyörű pillanatok ezek, olyanok, mint egy terápia, és nem csupán a néző számára. Az alkotói folyamat is terápia, önismereti tréning. Próbálok állandóan megújulni, fiatalokat, új impulzusokat behozni. Visszatekintve erre a tíz évre, mindig olyan témákhoz nyúltam, amelyekre a külső szemlélő azt mondta: te normális vagy? Pilinszky, Weöres Sándor Psychéje vagy az Elektra táncban? De aztán az élő zene, a tánc és a próza fúziójából nagyon szép összművészeti dolgok születtek, amelyeket azóta is repertoáron tartunk. Visszatekintve az is érdekes, hogy míg annak idején nagy hangsúlyt kapott nálam a technikai kivitelezés, most már inkább színháziasabban gondolkozom, próbálom ötvözni a színházat és a táncot, inkább az összhatásra, az energiákra fókuszálok.

Tehát ön, akit a kortárs balett műfajához kapcsoltak, elmozdult a táncszínház felé?

Igen, de tegyük hozzá, hogy itthon imádják beskatulyázni az embereket. Nem tagadom, klasszikus balett szakon végeztem, amit nem tudok és nem is akarok megtagadni. Hamarosan 40 éves leszek, és az elmúlt 10-15 esztendőben rengeteg alkotóval találkoztam, és ennek a hatása dolgozik bennem: jönnek új impulzusok, új táncosok, új gondolatok. Én nem szeretem beskatulyázni magam: erős klasszikus alapokból építkezem, de az előadásaim magját a modern kortárs mozgásszínház adja. És ebbe tényleg belefér az improvizációtól kezdve a prózán, a stand-up comedyn, a capoeirán és a baletten keresztül a kortárs táncig sok minden.

Nagyon fontosnak tartja az élő zenés előadásokat, noha pluszköltségekkel jár. Sőt, van olyan darab is, a Bartók-feldolgozásra koreografált Hat tánc, amelyhez, mondhatni, saját zene készült.

Oláh Dezsővel 2014-ben dolgoztam először együtt, akkor Kodály-népdalokat hangszerelt át jazzformációra, arra adtuk elő a Prozódia című darabot. Annyira jól sikerült, hogy a következő produkciónkhoz Bartók Román népi táncok című művét használtuk az Oláh Dezső Trió feldolgozásában és élő előadásában. Imádja a közönség. Először elkészült a zene, amit kiadtak CD-n, de ezt át kellett alakítani a darabhoz, tehát amit hall a néző, az egyedi. Tavaly megszereztem Philip Glass Metamorfózis albumának a jogdíját az azonos című darabomhoz, azt eleve úgy adták oda, hogy csakis élő zongorajátékkal adhatjuk elő, jegybevételes közönség előtt. Vagy tavaly februárban a Müpában Az első Walpurgis-éj a Budafoki Dohnányi Zenekarral és egy nyolcvantagú kórussal… Ilyenek után nehéz berakni a gépzenét. Az élő zene pótolhatatlan: egymásra vagyunk hangolódva, sőt, előfordul, hogy egymásra reflektálva improvizál a zenész és a táncos.

Megadták a módját a jubileumi ünneplésnek: szeptemberben a Budapest Táncfesztiválon végre bemutathatták az új darabot, a három férfitáncosra készített Don Quijotét (amelyet az idén februárban a pandémia miatt el kellett napolni), felújították a tíz évvel ezelőtti első koreográfiáját, kiállítás nyílt a Mai Manó Ház kávézójában és készült egy jubileumi kiadvány is. Egy bemutató viszont átkerül jövőre.

Decemberre terveztem Csehov Sirályát, de feltehetően átcsúszik jövőre, mert a Covid miatt torlódtak az előadások a Nemzeti Táncszínházban. Ebben a darabban egy társművészetet szeretnék behívni: az előadás alatt egy hatalmas, operafólia méretű anyagra egy festőművész nagy teleszkópos ecsettel festményeket fog alkotni, de az is elképzelhető, hogy az egyik, kitűnően zenélő táncosom beül a zongora mögé, és élőben játszik.

Gyakran állítja szokatlan feladat elé a táncosait. A Hullámokban hatszáz nejlonzsák között kell mozogniuk, a Don Quijotéban egy kolomp van az egyik táncosra kötve, és ahogy mozog, a kolomp hangja meghatározza a másik táncos mozgását… Hogyan fogadja a csapat ezeket az érdekes kísérleteket?

Nyitottak az ötleteimre. Bár igaz, legutóbb elég furán néz

Metamorfózis

Metamorfózis

Don Quijote

tek. A Metarmorfózis című darab tükröt tart a mai társadalom elé, azt üzeni, hogy ha így folytatjuk, akkor elszigetelődünk, és úgy fogunk élni, mint egy jegesmedve egy jégtáblán. Ennek a hatását úgy szerettem volna érzékeltetni a darab végén, hogy rendeltem egy fogászatban használatos műanyag szájterpeszt, és mondtam, hogy a darab utolsó óthat percében ezt kellene viselni tánc közben. Visszakérdeztek, hogy komolyan gondolom-e, de aztán ők is kíváncsiak lettek. Kitapasztaltuk a technikát, mert közben folyik a nyála az embernek, viszont mozognia kell, szóval akadtak vicces jelenetek, de végül megszokták. Ha nagyon tiltakoztak volna, akkor biztos kitaláltunk volna valamit, ami mindenkinek jó. Szeretem, ha komfortosan érzik magukat a táncosok a színpadon. Jó a csapat, és ha valaki egy kicsit elbizonytalanodik, akkor a másik biztatja, hogy de, próbáljuk ki még egyszer, és jó lesz, csináljuk, mert ez izgalmas. Ők is hoznak ötleteket, így áll össze a végeredmény. Szeretek jó hangulatban dolgozni, felkészülten érkezni a próbákra, mert tudom, hogy mindenkinek drága az ideje. Elég komoly kutatómunka előzi meg az előadásokat, ami alapján kialakul bennem a dramaturgia, de semmi nincs kőbe vésve, a táncosok alkatára alakítjuk a történetet.

2018-ban megpályázta és elnyerte a Közép-Európa Táncszínház (KET) művészeti vezetői posztját, majd egy év múlva lemondott, miért?

Nehéz volt együtt vinni a Feledi Projectet és a Közép-Európa Táncszínházat. Erre mondták sokan, hogy gondolhattam volna, amikor beadtam a pályázatot, és erre azt válaszoltam, hogy persze, de ezek a dolgok csak akkor válnak egyértelművé, amikor benne vagy egy ilyen helyzetben. Szeretek mindenhol száz százalékot nyújtani. Nem tudtam elegendő időt fordítani a saját alkotói munkámra és a csapatra, ezért döntenem kellett, az egyiket el kellett engednem. Nyilván ilyenkor senki sem a saját gyermekét engedi el. De elkészítettem a Táncszínház számára a hároméves tervet, letettem a KET elé, és úgy tudom, hogy azóta is azokat az alkotókat foglalkoztatják, akiket elkezdtem leszervezni. Úgy érzem, hogy a vezetőség és a táncosok is megértették a döntésemet. Azóta is találkozunk és beszélünk különböző szakmai fórumokon, előadásokon, sőt akkor is összefutottunk, amikor Gergye Krisztiánnal a Bethlen Téri Színházban volt a bemutatónk, úgyhogy azt gondolom, hogy nem származott ebből sértődés.

Tíz év után még mindig nehézségekbe ütközik egy saját független társulat fenntartása?

Egy általános anyagi biztonság érzése segítene a tervezhetőségben, de azt gondolom, ez a kérdés évről évre minden együttest érint. Mindent egyedül csinálok, pályázatot írok, elszámolok, sajtóanyagot készítek, előadásokat szervezek. Szeretem kézben tartani, irányítani a dolgaimat, természetesen vannak, akik segítenek, de jó volna ezt most már anyagilag is honorálni. Igyekszem, hogy a sok papír- és adminisztrációs munka ne szívja el az alkotói energiáimat. Nagyon fontos a jó időbeosztás és a hatékony próba, amit megelőz egy alapos felkészülési idő. Mindennap meg kell küzdenünk a nehézségekkel, de igyekszem nem pánikolni, hanem a megoldásokon gondolkodni. ■

Visszatekintve erre a tíz évre, mindig olyan témákhoz nyúltam, amelyekre a külső szemlélő azt mondta: te normális vagy? Pilinszky, Weöres Sándor Psychéje vagy az Elektra táncban? De aztán az élő zene, a tánc és a próza fúziójából nagyon szép összművészeti dolgok születtek.

SZÉKESFEHÉRVÁRI BALETT SZÍNHÁZ – KLASSZIKUS TÉMÁK ÉS MODERN GONDOLATOK

Carmen

Az évad első bemutatója a többrészes Pillangók című előadás lesz a székesfehérvári Vörösmarty Színházban november 15-én. A Pillangók az élet költőiségét testesítik meg, a Zero gravity pedig a szabadságvágyat fejezi ki Egerházi Attila koreográfiáiban. A világ élvonalbeli koreográfusa, Lukas Timulak a Place between című táncművével a futó pillanatokat fedezi fel.

A társulatot az évad kihívásaira Shirley Esseboom és Juhani Teräsvuori egy-egy hetes balettgyakorlatai készítették fel.

A trianoni békediktátum századik évfordulójára készült Fantomfájdalom című táncdrámát ősszel a társulat bemutatja Kaposváron, Salgótarjánban, Székesfehérvár után november 20-án a Pesti Magyar Színházban, november 29-én a Kolozsvári Állami Magyar Színházban, december 1-jén a Szolnoki Szigligeti Színházban. A fővárosi premier után A hattyúk tava táncszínházi produkció székesfehérvári bemutatója október 19-én lesz.

Repertoáron tartják a Rómeó és Júlia, A diótörő és a Carmen balettjeiket, utóbbit november 9-én mutatják be a Nemzeti Táncszínházban.

DUDA ÉVA TÁRSULAT – TÖBB MINT KÉTEZREN LÁTTÁK A RAMAZURIT

A társulat legújabb produkciója egy látványos, élő zenével kísért és akrobatikai elemekkel tarkított tánccirkuszi kavalkád, amelyben derűs és szellemes koreográfiák követik egymást. Farkas Izsák és Szarvas Dávid élő zenei duója garantálja a teljesen egyedi karneváli hangulatot, amelyben az elektroszving, az etno, a jazz és a hiphop irányzatok is megjelennek. A Nemzeti Táncszínházzal közösen létrehozott előadást a júniusi premier óta már több mint kétezer ember látta. A telt házas budapesti előadások mellett a veszprémi A Tánc Fesztiválján az Aréna adott otthont a produkciónak, míg a Fővárosi Nagycirkusz Szinergiák című programsorozatának részeként is bemutatkozott a darab. Az évad további részében két fiatal koreográfus, Csák Beatrix és Rónai Attila a Hofesh Shechtertől dolgozik a táncművészekkel egy duplaest létrehozásán, amelynek bemutatójára várhatóan 2022 tavaszán kerül sor. Ezenkívül a korábbi, repertoáron levő előadások továbbjátszását is tervezi a társulat, így a Mirror, a Wonderland és a Prizma is hamarosan ismét műsorra kerül.

PR-EVOLUTION – AGAPÉ ÉS SZINERGIA

Október 25-én a PR-Evolution Dance Company Agapé című előadása lesz látható a Nemzeti Táncszínházban. Az előadás témája a szeretet legtisztább formája, amely önzetlen, feltétel nélküli és tevőleges, megbocsátani képes. Nemes Zsófia koreográfiája egy lehetséges verzió az útkereséhez, a békéhez, az otthonra találáshoz – az agapéhoz! November 9-én pedig a Szinergia című előadással várják az érdeklődőket a Nemzeti Táncszínház Kistermében. Az előadás különlegessége, hogy három koreográfus alkotása jelenik meg a színpadon, Zachár Lóránd, Radoslav Piovarci és Nemes Zsófia munkáiban sokszínű világ tárul elénk - együtt mégis különösen erős hatást adnak.

A 4. HULLÁM

Az Inversedance Társulat legújabb bemutatója a Nemzeti Táncszínház 20 éves ünnepi előadás-sorozatának keretein belül lesz látható. A 4. hullám után című előadás koreográfusa Raza Hammadi.

HARANGOZÓ GYULA MŰVEINEK ÉRTÉKMENTÉSE AZ MTE-N

A csodálatos mandarin (MTE)

Felújították a Magyar Táncművészeti Egyetemen Harangozó Gyula 1956-ban bemutatott művét, A csodálatos mandarint, az eredeti szövegkönyvnek és Bartók elgondolásainak megfelelően.

A színpadra állítás célja az eredeti darab legteljesebb dokumentálása és archiválása volt. A Sebestény Katalin és ifj. Harangozó Gyula táncművész, koreográfus kezdeményezésére megvalósult projektben olyan kiváló balettművészek közreműködtek, mint a Lány szerepét betanuló Kozmér Alexandra, a Mandarinnal érett művészként találkozó Bajári Levente és a Harangozó-repertoárban jártas Andrea P. Merlo, Túri Sándor, Komarov Alexander és Hommer Csaba. A fiatal diák szerepében az egyetem hallgatója, a VII. évfolyamos Kökény-Hámori Kamill debütált. Sebestény Katalin 1988-ban az operaházi felújításon még Hamala Iréntől – Harangozó Gyula feleségétől és állandó asszisztensétől – közvetlenül vette át a darabot. A munka minden fázisát kamerával felvették, precízen rögzítették a zenei beosztásokat és a hangsúlyos pontokat, akárcsak a gesztusokat, azok mondanivalóját és a táncmozdulatokat. Közreműködött Lázár György zongoraművész.

A BUDAPEST TÁNCSZÍNHÁZ BEMUTATÓI

A fennállásának 30. évét ünneplő Budapest Táncszínház a tavasszal nagy sikerrel bemutatott Egyszer visszatérsz című estjét október 5-én ismétli meg a Nemzeti Táncszínházban. Ezt követően Sághy Alexandra Bolero: Viszlát a levegőben! című darabját viszik színpadra, október 13-án. Novemberben két új bemutatóra készülnek, 11-én Lázár Ervin Legkisebb boszorkány című meséjét adaptálják a Művészetek Palotája színpadára, november 18-án Neel Verdoorn holland koreográfus Many ways című koreográfiáját mutatják be, amellyel a 20 éves Nemzeti Táncszínházat köszöntik. ■

MARKÁNS TÁNCSZÍNHÁZI JELENLÉTET TERVEZÜNK

INTERJÚ BARTA DÓRÁVAL

A Badora Társulat és a Kecskeméti City Balett vezetése mellett operát rendez az Eiffel Műhelyházban, Bánk bánnal készül az anyaszínház jubileumára és június közepétől a kecskeméti Hírös Agora ügyvezetője is Barta Dóra, Harangozó Gyula-díjas érdemes művész.

Szöveg: Sárosi Emőke I Fotó: Gyenes Kata

Barta Dóra

A Badora Társulat hamarosan a tizenötödik születésnapját ünnepli, milyen programok várhatók a jubileumi ünneplésen?
A következő évadban lesz a születésnap, és mindenképp készülünk valami meglepetéssel, hiszen a tízévest is megünnepeltük. Ez egy olyan pillanat volt az életünkben, ami a nemzetközi kapcsolatrendszerbe való beágyazódás fontos pontjává vált, a meghívott külföldi alkotók minőségben és művészi tartalomban magasra emelték és meg is koronázták azt az évet.

Kecskeméten majdnem kilenc évvel ezelőtt indult az életem, a strukturális építkezés tekintetében szinte a nulláról. Ahol addig csak prózai színház volt, ott megszületett a tánctagozat. Önálló karakterjegyekkel büszkélkedő balettegyüttest működtetni komplex és nagy érzékenységet kívánó feladat. Az elejétől fogva hatalmas lendülettel dolgozom ezen, és mára már Kecskeméten beágyazódott a város kulturális életébe a Kecskeméti City Balett. A településen voltak, akik azt gondolták, hogy számukra a balett vagy a táncművészet nem fontos, ám mára a törzsközönségünkké váltak. Nekem a Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ ügyvezető igazgatói pozíciója is fantasztikus lehetőség, hogy a kultúra több területéhez tudjak aktívan kapcsolódni.

A Kodály Művészeti Fesztivál a belépésem utáni első, már kiforrott művészeti tervvel büszkélkedő esemény volt, amelybe azért még bele tudtam illeszteni az elképzeléseimet. Nagy felelősség és egyben lehetőség is Kodály városában egy olyan művészeti fesztivált létrehozni, ahol nemcsak a tradicionális reflexekben gondolkodunk, hanem a mai kor emberéhez szóló, különlegesebb szolgáltatásoktól mindenki úgy érzi, ahogy Kodály hajdanán mondta: A zene mindenkié.

Milyen volt megélni a pandémiát alkotóként és mi a véleménye az online előadásokról?
Mi gyakorlatilag végig dolgoztunk. Kivéve azt a három hetet, amikor a színházban minden háttérben zajló munkafolyamat leállt. Azért nem láttam drámaian a helyzetet, mert a sok munka nem engedte láttatni a teljes izoláltságot. Az volt szokatlan, hogy a munka eredménye most nem jutott el a közönséghez. Hiszek az online jelenlétben, és azt is látom, hogy az internetes előadások egészen más közönséget vonzanak. Az online tér nagyon sok kreatív kifejezésre alkalmas, de a jelenlét, a metakommunikáció pótolhatatlan.

Rendezőként az új premierje novemberben debütál, Veszedelmes éden címmel az Operaház Eiffel Műhelyházában.
Az előadás próbafolyamata többkörös újrakezdéssel tarkított helyzet volt, amíg eljutottunk egy zártkörű bemutatóig. A nagyközönség számára a 2021. novemberi előadás lesz a premier, ezáltal számunkra is, hiszen mi fontosabb annál, mint hogy a közönség láthassa az előadást.

Az ötlet Almási-Tóth Andrásé, az Operaház művészeti igazgatójáé. Az ő fókuszába került a darab, és az Opera engem kért fel a megrendezésére. A próbafolyamat alatt tulajdonképpen két előadást kellett létrehozni, egy teljes balettet és egy teljes operát, mert a két műfaj egyszerre, egymással párhuzamosan, pontosan ugyanolyan arányban jelenik meg. Az előadás belső struktúrája is izgalmas. Csodálatos alkotótársakkal dolgoztam, akikkel sikerült azt a fajta katartikus vizuális élményt létrehozni, ami különleges emlékképet adhat a nézőknek. Tihanyi Ildikóval és Kovács Andreával, akik a díszletet és a jelmezeket tervezték, sikerült megteremteni ezt a világot. Szemenyei Jánost régóta ismerem, több előadásban is dolgoztunk már együtt, a szerepe szerint ő a narrátor, kiváló énekhangja, magas képzettségű zenei ismerete van, színészi pályafutása és szakmai tapasztalata széles körű.

A kecskeméti évadtervről mit lehet tudni, mire számíthat az ottani közönség?
A pandémia miatt elmaradt bérletes előadásainkat nyáron pótoltuk. Így, rendhagyó módon, a nyár kellős közepén a közönség 25 alkalommal láthatta a Szentiványéji álom című előadásunkat. A táncosok szinte minden este játszottak, sőt többször duplázniuk is kellett. A mostani évad első felében a Kecskemét City Balett feladata a színház zenés előadásaiban való részvétel lesz, az Elisabeth című musical premierjét például az évad elején tartják. Mivel most 125 éves a színházunk, és ez egy ünnepi évad, a direktor, Cseke Péter arra kért, hogy tavaszra a Bánk bánból legyen egy balettfeldolgozás. Ez lesz az évad részeként jegyzett, úgynevezett önálló táncszínházi előadásunk. Folynak az egyeztetések a Nemzeti Táncszínházzal egy nemzetközi együttműködéseket is rejtő koprodukció kialakításáról, ami várhatóan február végén kicsit nagyobb kitekintéssel valósulhat majd meg. Tehát két markáns táncszínházi jelenlétet tervezünk – az egyik egy narratívabb, cselekményesebb irányt mutat, a másik inkább a kortárs táncszínház kedvelőinek lesz kulturális csemege.

Saját társulatával mit tervez az évadra, mit lehet tudni a Badora Társulat új produkcióiról?
A májusban bemutatott Kingdom című előadásunkat játszszuk tovább, ez volt a Nemzeti Táncszínházban az első, amit a kényszerű zárás után újra személyes jelenléttel lehetett megnézni. Különleges képi világú, nagyon gazdag előadás, nagyszerű művészekkel. Folyamatban van két másik: A benső sárkány, egy kedves mese arról, hogy a bennünk lévő félelmek, aggályok úgy uralkodnak rajtunk, mint egy sárkány, amely elriasztja a körülöttünk élőket. Ez a gyerekelőadás arra próbál rávilágítani, hogy azt a sárkányt bizony meg is lehet szelídíteni. Nagyon szeretek a gyerekekhez a tánc nyelvén szólni, ez pedig ismét olyan előadás lesz, amely egy beavató táncszínházi attitűdöt, beszélgetéssorozatot is rejthet magában. A másik feladat pedig 2022 tavaszán szintén a Nemzeti Táncszínházhoz kötődik, ez egy felnőtteknek szánt premier lesz. Valamint játsszuk a Footmarks című előadásunkat, amit Szöllősi Krisztina és Nagy Nikolett hozott létre. Hiszek az új generációban és szeretnék nekik koreográfusi lehetőségeket is adni, úgyhogy ez már az ő gondozásukban továbbjátszandó előadásként fut a következő évadban. ■

AZ ARTUS STÚDIÓ SIKERDARABJAIVAL JELENTKEZIK ŐSSZEL

A Goda Gábor vezette Artus Stúdió két népszerű előadása lesz újra látható októberben és decemberben. A Szél kapuja október 26-án 19 órakor a Nemzeti Táncszínházban, majd december 10-én 19 órától a Cseppkánon, a 2016-ban Lábán Rudolf-díjjal kitüntetett táncelőadás a Müpában. A Szél kapuja folytatja és tovább bontja a társulat két korábbi előadása, a Cseppkánon és a Raj kérdésfelvetéseit: Hol keressük gondolatainkat, érzéseinket? Az agyban? A szívben? A sejtjeinkben? Egymásban? Kapcsolataink terében? Cselekedeteinkben? A Szél kapuja maga az ember, egy átjáró az anyagi világ és a szellemi tér között.

SZEGEDEN A THE BLACK PAINTINGS/BLUE!

A produkció október elsején a Szegedi Nemzeti Kisszínházban is debütál, ezt követően folyamatosan látható a repertoáron. Az első részben Nanine Linning Hésziodosz: Istenek születése című műveből és Goya legsötétebb, legendás fekete festmények sorozatának egyikéből, a Szaturnusz felfalja gyermekét című alkotásából merített ihletet. A második részben Juronics Tamás, Czár Gergely és Kurucz Sándor a kék színt egyfajta szimbólumként használva, annak számtalan jelentése köré építik darabjukat.
Az esthez kapcsolódóan folytatódik a Diákszem elnevezésű program, amelynek során középiskolások tekinthetik meg az előadás főpróbáját, majd beszámolnak a véleményükről, impulzusaikról.
A repertoár felújítása, az újonnan szerződtetett táncművészek és gyakornokok betanítása Czár Gergely vezetésével augusztus elején, rövid nyári szünet után kezdődött. Kiss Réka, Diletta Ranuzzi, Francesco Totaro új tagként, míg Horváth Léna és Hegedűs Luca gyakornokként szerződött az együtteshez. Joseph Tmim, Turi Sándor, Hámor József klasszikus és kortárs-modern kurzusokat tartottak, Tarnavölgyi Zoltán vezetésével pedig a X. jubileumi Nyári Tánckurzus zajlott.
Közben új alkotó érkezett a társulathoz: Walter Matteini olasz koreográfus az évad második felében látható est előkészületein dolgozik a táncművészekkel.
Először lesz nézők előtt a Concerto. A Bartók-zeneműre készült Juronics-koreográfiát a Szegedért Alapítvány Gálaestjén október 9-én láthatja először élőben a publikum. A Bartók Tavasz záró online előadását – a társulat, valamint a Madaras Gergő karnagy vezette Nemzeti Filharmonikus Zenekar együttműködésében – tavasszal világszerte ezrek követték, azonban a járvány mind ez idáig megakadályozta, hogy élőben is élvezhesse a közönség. Most Gyüdi Sándorral a karmesteri pálca mögött a Szegedi Szimfonikus Zenekar közreműködésében először a társulat otthonában gördül fel a függöny az új produkció előtt. A Concerto hivatalos premierjét november 26-án a Szegedi Nemzeti Színházban tartja az együttes.■

Szegedi Kortárs Balett: Blue

Fotó: Tarnavölgyi Zoltán

MODERNET | MAGYART | EURÓPAIT

Hetvenéves a Magyar Állami Népi Együttes

KŐVÁGÓ ZSUZSA TÁNCTÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉSE II. RÉSZ

Fotó: OSZMI Táncarchívum

Daróci–Timár: Rábaközi dus, 1982, fotó: Korniss Péter

A MÁNE 70 éves történetének első periódusát kétségtelenül az alapító koreográfus munkássága jellemezte. Ám az alapítás óta eltelt majd negyedszázad alatt nem csak a mester mellett felnőtt táncos-koreográfus nemzedék (Náfrádi László, Vadasi Tibor, Létai Dezső) jelentkezett önálló, részben egész estés programokkal, amelyek egyéni alkotói szemléletükkel, hangvételükkel már tükrözték a korabeli néptánckutatás eredményeit, valamint a néptáncmozgalomban – elsősorban az amatőr együtteseknél feltünedező – újító szándékú színpadi formálásmód hatását.

Két irányból jelentkeztek elvárások a néptáncmozgalom és a nagyközönség részéről: az egyik az autenticitás előtérbe helyezését igényelte, azaz a szűkebb régiók, adott esetben egy-egy adatközlő táncának maradéktalan visszatükrözését várta el, minimális koreográfusi beavatkozással. A másik irányzat pedig a világ táncszínpadi-táncszínházi törekvéseinek megjelenítését kérte számon. Rábai 1974-es halála interregnumot hozott a társulat életében. A korábbi munkatársak közül Náfrádi, Vadasi más hivatásos együttesek vezetői lettek, így 1981-ig Létai Dezső vállalta fel a MÁNE irányítását. Iskolázottsága, koreográfusi gyakorlat nem kötötte a fent említett elvárásokhoz, ő a klasszikus – a balettszínpadon kialakult – tradíciók szerint készítette munkáit, s így bizony mindkét tábor elvárásainak adósa maradt. Az Életfa című műsor (1979) jelzi az új utak keresését is. Jelentős állomás az 1980-as bemutató, amelyben az amatőr mozgalomban élenjáró három koreográfus, Timár Sándor: Néptánc szvit, Kricskovics Antal: Hegyek éneke, Novák Ferenc: Hat magyar néptánc című munkái kerültek az együttes repertoárjába. Kiemelkedő mozzanat volt a MÁNE életében, hogy Molnár István alkotásai teret kaptak a repertoárban, Kricskovics: Stabat Matere (Pergolesi művének táncadaptációja) vagy az akkoriban még a professzionális koreográfusok között pályakezdőnek mondható Foltin Jolán is megjelent az alkotók között. A magyar rokokó irodalom Pikko Hertzeg és Jutka Perzsi táncpersziflázsa új színeket villantott fel az irodalom-tánczene koreográfiai megoldására. Ki kell emelnünk azt, hogy a társulat táncosainak összetétele alaposan megváltozott. Az életkori változások miatt alapító táncosok hagyták el a csoportot, és az Állami Balett Intézet Néptánc Tagozatán frissen végzett fiatalok zöme az együtteshez szerződött. Az autentikus anyag ismeretében való jártasságuk és a többéves balettképzés alapján a fiatalok zöme könnyen abszolválta a kísérletező kedvű koreográfusok műveit, de a Rábai-művek hangvételének reprízével adós maradt.

1981-ben Timár Sándor lett az együttes művészeti vezetője. Koncepciójába nem illeszkedett az úgynevezett triós forma, így fokozatosan megszűnt az énekkari és a hagyományosnak mondható cigányzenekari kíséret. Az 1992. évi Táncra lábam című bemutató egyértelműen az autenticitás jegyében fogant. Már ebben a programban és az ezt követő Lakodalmas, majd a Tánckaláka című műsorban helyet kaptak koreográfiáikkal Timár-tanítványok, Farkas Zoltán és Zsuráfszky Zoltán munkái is. A fiatalok koreográfiai kísérleteinek előmozdítására született meg az úgynevezett 6-os stúdió (1989), amelynek programjában már feltűnnek az autentikus anyagismeret bemutatásán is túlmutató, dramatikus elemeket is érzékeltető alkotói szándékok. A bartóki örökség zene-táncos gyökereinek bemutatására vállalkozott az Elindultam szép hazámból című összeállítás, amely mintegy felidézi az együttes egyszerzős hagyományát. Ki kell emelnünk a társulat programjából azt az 1996. évi Magyar képek című összeállítást, amely a néptáncművészet két nagy alakja, Molnár István és Rábai Miklós emblematikus műveinek felújításával tisztelgett az elődök emléke előtt.

Az együttes előadói stílusa – az autentikus iskolán nevelődött táncosok számának gyarapodásával – megváltozott, a plaszticitás helyét fokozatosan vette át a rusztikusabb, az adatközlők egyéniségét tükrözni kívánó táncolási mód, valamint a táncházak hangulatát idéző képi világ. Az első generációs, professzionálisan képzett fiatalok közül is sokan akartak önálló útra lépni, így jó képességű, és az új igények szerint nevelődött, amatőr fiatalok is helyet kaptak az együttesben. A nyugdíj felé készülődő Timár Sándor hívta a társulat mai vezető koreográfusát, Mihályi Gábort együttesébe, aki hamarosan szólótáncosi rangban asszisztensként, sőt koreográfusként is komoly lehetőségeket kapott. Az 1995. évi Régen volt, soká lesz című műsor már jelezte azt az utat, amely tulajdonképpen ma is meghatározza az együttes írásban nem rögzített ars poeticáját. A mintegy harminc esztendeje táncba transzponált gondolatok a fél- és régmúltról egy történelmi távlatokban és összefüggésekben gondolkodó koreográfus képét vázolták fel, s a fokozatosan érlelődő alkotói koncepcióhoz társulhattak az együttes koreográfusi vénájú, fiatal táncosai. A programok összeállítása megváltozott. Már korábban – a Rábai-periódus utolsó szakaszában – az esztrád jellegű műsorok helyét átvette az egységes dramaturgiai ívet tükröző szerkesztés, a 90-es évek második felétől már csak így készült, félidős programokat láthatunk. A műsorokat többségében a koreográfus-rendező nevével jegyzik, és az összeállítások tematikája dönti el, hogy kik alkotják – talán úgy is mondhatjuk – a színpadi kompozíciót.

Bizonyos mértékű útkeresés, az együttesre jellemző profil kialakítása jellemezte a Mihályi-korszak első néhány esztendejét. A Virágozzál cédrusfa levelen – Táncrapszódia (1996) a történelmi visszatekintés iránti érdeklődést és a hagyományos táncszínpadi formálásmód széttördelését jelzi. A Nagy László: Menyegző című versének Farkas Zoltán által és a Kodály Táncműhely közreműködésével készült koreográfiai verziója előképe annak a társulati nyitásnak, amely napjainkban jellemzi a külső alkotókat közös munkára hívó mentalitást. Fontos megjegyezni, hogy ezekben a programokban egyre inkább érzékelhető az úgynevezett második koreográfusnemzedék táncszínházi gondolkodásmódjának hatása is. Amíg az együttes történetében a színházi megoldásokat a zsánerképek színre vitele, azok realista szcenírozása jelentette, a nagyobb lélegzetű évfordulókhoz kötődő programok, például a Táncos magyarok (Táncmillennium), a Naplegenda a nézők asszociációjára bízva, elsősorban a világítás, a fénytechnika, a képzőművészetből idézett alkotásokra utaló eszközökkel teremtettek színpadi aurát. Fontos megjegyezni, hogy ezen produkciók kollektív alkotások, egy akár közös táncos múlttal büszkélkedő társak, Juhász Zsolt, Németh Ildikó, Ónodi Béla, Szappanos Tamás, Varga Zoltán, Végső Miklós vagy más társulatoknál működő, de azonos gondolkodású alkotók egységes egésszé formált előadása.

A nagylélegzetű kompozíciók színreviteléhez immár nem lett elegendő az autentikus parasztzenekari kíséret, egyre

Timár: Kalotaszegi táncok / Nádasmenti, 1982, fotó: Korniss Péter

Timár: Szlavóniai lánytánc, 1985, fotó: Kanyó Béla

inkább szükségesnek látszik egy a szimfonikus megoldásokra is képes, instrumentális egység közreműködése. Különös érdekesség a Szent Efrém Férfikarral való közös munkálkodás, többek között az Örmény legenda archaikus-szakrális világának megalkotása. Nagylélegzetű, a modern tánc eszköztárával és szcenikai megoldásokkal tisztelgett a társulat Bartók munkássága előtt a háromrészes Bartók-trilógiával, és megható módon idézte Kodály világát a Tánckánon (Hommáge à Kodály Zoltán) című összeállítása. Ez utóbbinál meg kell jegyezni, hogy Mihályi Kállai kettős reminiszenciája Rábai és az együttes hajdani kórusa előtti tisztelgésként is értékelhető. Az utóbbi évek egyik legkiemelkedőbb munkája a Megidézett Kárpátalja produkció, amelyben a soknemzetiségű és sokvallású régió elsöprő erővel, szakrális áhítattal nyerte el helyét a magyar koreográfiai irodalomban. Adósságot törleszt az együttes, a környező országokban rekedt magyarság és a velük együtt élő, anyaországi nemzetek, nemzetiségek sokszínű folklórkincsét prezentáló műsoraival. Professzionális tánctudással, a kortárstáncbéli jártassággal napjainkban olyan társulat alkotja a MÁNE közösségét, akikkel a koreográfusok bátran valósíthatják meg Rábai Miklós álmát, szándékát: modernet, magyart, európait. A sikeres munka bizonyítéka egyebek mellett, hogy – elsőként a magyar néptánctársulatok közül – tavasszal a Stingray Classica nemzetközi zenei csatorna a világ jó néhány országába sugározta a Liszt Ferenc emlékére készült, vegyes táncnyelvvel komponált összművészeti produkciót, a Liszt-mozaikok tánckoncertet. ■

Mihályi: Naplegenda/Sirató, 2019, fotó: Dusa Gábor

Professzionális tánctudással, a kortárs táncbéli jártassággal napjainkban olyan társulat alkotja a MÁNE közösségét, akikkel a koreográfusok bátran valósíthatják meg Rábai Miklós álmát, szándékát: modernet, magyart, európait.

HATÁRTALAN TÁNCFŐVÁROS 2021 – HATÁRON TÚLI HIVATÁSOS NÉPTÁNCEGYÜTTESEK FESZTIVÁLJA

A határon túli hivatásos együttesek időről időre lehetőséget kapnak budapesti bemutatkozásra, az idén a fesztivál négy napja alatt a közönség koncentráltan láthatja a legújabb előadásokat. Az esemény nemcsak arra teremt alkalmat, hogy a határon túli műhelyekben folyó munka legfrissebb színpadi eredményeivel megismerkedjen a közönség, hanem a kísérőprogramoknak (kiállítás, szakmai beszélgetések, táncház) köszönhetően valós képet lehet alkotni a Kárpát-medencében működő együttesek helyzetéről és elért eredményeiről.

Ifjú Szívek Táncszínház

SZRLM – ZS. VINCZE ZSUZSA ÉS ZSURÁFSZKY ZOLTÁN ALKOTÓI ESTJE A MÜPÁBAN

Női lélek, férfierő, szenvedély és boldogság, hit és hazaszeretet – megannyi érzelemre komponált koreográfiát az elmúlt évtizedekben a Kossuth-díjas Zsuráfszky Zoltán és felesége, Zs. Vincze Zsuzsa érdemes művész, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes vezetői. Az alkotópáros 1985 óta él boldog házasságban, és legalább ennyi ideje társai egymásnak a munkában is. Közös alkotásaikból készült tematikus válogatásukat egy alkotói est keretében, SZRLM címmel október 27-én mutatják be a Müpában.
Zsuráfszky Zoltán és Zs. Vincze Zsuzsa – alkotók, akik teljes művészeti ágakat fogalmaztak át a néptánc nyelvére. Alkotói estjük során felelevenítik azokat az emblematikus koreográfiákat, amelyek meghatározó szerepet töltöttek és töltenek be ma is a magyar néptáncművészetben: Móricz Zsigmond Pillangó című regénye, valamint Arany János és Vörösmarty Mihály versei ihlette előadások, a tiszazugi méregkeverő asszonyok tragikus sorsáról készült Méregkeverők mellett a legendássá vált Hidegen fújnak koreográfiája is látható lesz.
SZRLM című előadásukkal nemcsak egymásnak mondanak köszönetet, hanem kiváló táncosaiknak is, nem utolsósorban pedig tisztelegnek a magyar népi kultúra kiapadhatatlan gazdagsága és a hazai irodalom nagyságai előtt.

A DUNA MŰVÉSZEGYÜTTES ÚJ SZÉKHÁZÁBAN KÉSZÜL A MEZŐSÉGET BEMUTATÓ PREMIERJÉRE

Szeptember közepén az együttes beköltözött új székházába, a Ziegler Ostyagyár egykori felújított épületébe, a budapesti Kisgömb utcába. A Liszt Ünnep keretében mutatja be a társulat a Szépséges Mezőség című darabot, amely a mezőségi falvak táncait dolgozza fel és viszi színpadra október 24-én.
Novemberben a 70 éves jubileumát ünneplő Magyar Állami Népi Együtteshez csatlakozva a Kalotaszeget bemutató előadásukat adják elő. A Nemzeti Táncszínház szintén ünnepel, a 20. születésnapjuk alkalmából a táncművészek bálját rendezik meg. A befogadó színház ünnepi sorozatát a Duna Művészegyüttes indítja gálaműsorával, november 17-én.
Erdélyi Tibor koreográfus tiszteletére a Hagyományok Háza Fókuszban a koreográfusok címmel estet szervez novemberben, ahol közreműködik a Duna Művészegyüttes, a két ünnep között pedig a Szerelmünk, Kalotaszeg című műsoruk is látható lesz a Müpában. ■

TIMÁR SÁNDOR 90 ÉVES

Szöveg: Kövesdy Zsuzsanna I Fotó: Hagyományok Háza Archívum

Timár Sándor, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas magyar táncművész-koreográfus, táncpedagógus, címzetes egyetemi tanár 90. születésnapját egy éven keresztül ünnepli, ünnepelte a néptánc világa, a bel- és külföldön táncoló számtalan tánccsoport, az ezer csillagszemű diák.

Díjai közül – Európa Díj a Népművészetért, Erkel Ferenc-díj, Állami Díj, a Magyar Köztársaság Érdemrendje – kiemelkedik a Magyar Örökség Díj, hiszen Timár Sándor egész életének lényegét foglalja magában. A Szolnok melletti Ugar tanyán született táncpedagógus egész életművének gyökere a néphagyomány, amelyet nemcsak megőrzött, de saját koreográfusi zsenialitásával újjá is teremtett, utat vágva ezzel a táncházmozgalom felé, tömegek szívébe ágyazva az örökös örökséget.

Most a Hagyományok Háza nyitotta meg kiállítótermét a Timár Sándor életművének legszebb pillanatait megörökítő fotókiállítás számára, amelyet a táncművész-koreográfus-táncpedagógus egyik legközelibb barátja és munkatársa, Sebő Ferenc Kossuth-díjas énekes, dalszerző, zenész, népzenekutató nyitott meg. Magával ragadott mindenkit, hisz „Sebő Ferenc azon ritka ember, akiben tökéletesen egyesül a professzorság, a zenészség és a közvetlenség" – ahogy Sebestyén Márta mondta róla.

A felvételeket olyan művészek készítették, akik vagy maguk is táncosok voltak, vagy a néptánc bűvöletében éltek. A kiállításon látható fotók egy hősi korszak dokumentumai, Szabó Józsefet, Hidas Györgyöt, Sebő Ferencet, Koltay Gergelyt és Korniss Pétert illeti a köszönet, a dicsőség, ők látták meg és kapták el azokat a pillanatokat, amelyek az ég felé repítik, emelik a táncost, a táncot.

Timár Sándor, a Mesti hihetetlenül szerény, kedves ember volt világéletében, csak legyintene, ha elolvasná a most következő zárómondatot… Egyszerre jelentős művész és nagy kisugárzású, iskolateremtő tanítómester, aki gyökeresen változtatta meg gondolkodásmódunkat saját nemzeti kultúránkról, és aki nélkül a magyar néptánc nem lehetne ilyen magas művészi szintre emelt része a magyar és az egyetemes kultúrának. ■

A HAGYOMÁNYT KAPTUK, FIGYELÜNK RÁ, HOGY TOVÁBBADJUK!

BESZÉLGETÉS KOCSIS ENIKŐVEL ÉS FITOS DEZSŐVEL

Szöveg: Werner Nikolett I Fotó: Mészáros Csaba

Kocsis Enikő és Fitos Dezső

Együttesükkel, munkáikkal, pályájukkal éppúgy éltetik a hagyományt, mint a modern kultúrát. Ezt tükrözi otthonuk, ahol egyebek mellett kalotaszegi párta és gyimesi mellyes lóg az előtérben. Nem díszlet, az életük, mondják, és olyan hévvel kezdenek mesélni legújabb és talán a legkülönlegesebb, Taven Baxtale! (Legyetek szerencsések!) című, bemutatásra váró darabjukról, hogy beleszédül, aki hallja. A Harangozó Gyula-díjas pár, Kocsis Enikő és Fitos Dezső saját táncgyűjtéseiket felhasználva állítják színpadra új előadásukat.

Alig néhányan foglalkoznak ilyen mélységekig néptáncgyűjtéssel. Ezzel nem csupán országhatárokat, hanem kultúrákat átívelő kutatást is folytatnak. Mikor kezdték a gyűjtéseket?

Fitos Dezső: Huszonöt éve kezdtünk el táncokat gyűjteni, kezdetben erdélyi falvakban kutattunk, majd egyre több helyre sikerült eljutnunk a magyar nyelvterületen. De akármennyi lenyűgöző tapasztalattal gazdagodtunk, volt egy téma, amitől sehogy sem szabadultunk: a cigánytánc. Minden szakmabeli szeretné mélyebben, közelebbről megismerni ezt a területet, hiszen igazi kihívás ezt jól táncolni.

Kocsis Enikő: A cigány kultúrában erősen él az áthagyományozódás, anyáról leányra, apáról fiúra, a családok együtt táncolnak a mai napig is, életük része a tánc, a muzsika és az ének. Teljesen más technikával táncolnak és egy olyan archaikus kultúrát őriznek, ami a mai napig tetten érhető. Szintén érdekes, hogy a cigányságban nincsenek tájegységekre bontva a dalok, a táncok és a viselet, hiszen egy vándornépről beszélünk. Bár a kultúrájukat formálta a letelepedés, azok a motívumok, amelyek szó szerint káprázztatnak, nem vesztek el. Ezek pedig új lüktetést kölcsönöznek – adott esetben – egy koreográfiának. A Fitos Dezső Társulat számára ez egy értékes esszencia, amellyel még színesebb, még gazdagabb repertoárt kínálhatunk a közönségnek. A Taven Baxtale! darab a cigányság ötszáz éves múltra visszatekintő hét mesterségét mutatja be: muzsikus, teknővájó, vályogvető, kovács, mutatványos, drótos és táncos.

Beleszerettek! A közönségnek erre mikor adnak lehetőséget?

F. D.: Ősztől játsszuk a Hagyományok Házában, azt már említenem sem kell, csak akkor, ha minden jól megy…

K. E.: Amikor elkezdtünk dolgozni az előadáson, a járványhelyzet kellős közepébe csöppentünk, de ma azt mondom utólag, hogy a kényszerszünet az alkotásban a szakmai felkészülés időszaka lett. A felszabadult időt a társulat szellemének szolgálatába állítottuk, teljességgel edzeni kezdtük a szemléletmódunkat. Daróczi Ágnessel, a cigány értelmiség fontos alakjával, Szuhay Péter antropológussal, akinek a nevéhez több romológiai film kötődik, éppúgy, mint a virtuális cigánymúzeummal. Őket megismerve közelebb kerültünk a cigány értékekhez. Így nem pusztán táncokat tanítottunk be, hanem átadtunk egy gondolkodásmódot is. Talán ebben rejlik az előadás mélysége is, a táncosok előadói attitűdjéből sugárzik ez az érzelmi kötődés. A technikai eszköztárunk szintén sokat gazdagodott. Kőműves Tibor artistaoktató bravúros látványelemeket tanított, míg Inhof Katalintól flamencotáncokat sajátítottunk el. Persze, hogy beleszerettünk a darabba! Olyan elementárisan reprezentálja a kultúrát, hogy az minket is elsodor.

Egészen addig a percig kételkedtem az ars poeticájukban, ameddig beléptem otthonuk ajtaján. Mögöttem Frida Kahlót, az emblematikus mexikói festőművésznőt ábrázoló párna, modern berendezés, előttem népi bútorok. A néptáncos őrizze a hagyományt, de azért éljen a jelenben is?

K. E.: Nem élhetünk múzeumban, de autentikus környezetben igen. Ebből az eredethűségből táplálkozik tánckultúránk is, amely újító szellemű. A forma, a több száz éves táncformák állandók, de a megfogalmazás a ma emberének szól. Ez a kettősség megfelelő dramaturgiával remekül alkalmazható. Kezdettől fogva a színházi elemek vegyítésével rendezzük az előadásainkat. A bábos motívumok alkalmazása például egyedi fúziót kölcsönöz minden darabnak, és ami azt illeti, nekünk, alkotóknak is. Ahány műfajjal találkozunk, annyival gazdagabbak lesznek a műveink, de sajnos minden tudásra csak tapasztalati úton tehettünk szert, és ez nem a személyes lehetőségekből adódik, hanem az oktatási rendszer hiányából. Magyarországon nagyon magas fokú táncművészeti képzések vannak, de néptánc-koreográfusi, -rendezői képzés sajnos nincs.

Mely területekhez kötődnek leginkább?

F. D.: Gyimes a szívünk csücske, az általunk legtöbbet járt területek egyike, ahol egy olyan elszigetelt kultúrával találkoztunk, amely néhány éve még lüktetett. Itt nem csak táncokat gyűjtöttünk, barátságok is köttettek. Sosem volt prioritás az érdek, elsősorban az embereket akartuk megismerni, nem pedig viszszarohanni Budapestre miután felvettük, amit akartunk.

K. E.: De nemcsak Gyimes, hanem jó néhány más tájegység is ugyanúgy fontos számunkra, ahol mély betekintést nyertünk az ott élők gondolkodásmódjába. Az alkotói munkánkat tehát pedagógiai és gyűjtői tevékenységünk motiválja. A hagyományt kaptuk, figyelünk rá, hogy továbbadjuk!

Milyen módszerrel gyűjtenek?

F. D.: Maradtunk a kameránál, amely fontos eszköz, hiszen ezáltal könnyen rögzítjük a pontos képet. A kihívás nem a technológiában, hanem a forrásban van. Egyre kevesebben vannak, akik még el tudják táncolni a tájegységükre jellemző mozdulatokat, helyette az idősek történeteiből dolgozunk, így próbáljuk rekonstruálni a táncokat.

Beszéljünk bár a világ legszebb mozgásáról, a táncról, mégsem járhatjuk örökké.

K. E.: Az aktív táncos időszak meghatározó része volt az életünknek, sok tapasztalatot, ismeretet és technikai felkészültséget hozott nekünk. A táncos létünk nem örökérvényű, de szerencsére az alkotás, a pedagógiai munka, a felkészítés és a tudás átadása ugyanolyan fontos, mint a népi kultúrában a hagyományozódás.

Szeretjük a kihívásokat, szeretünk más művészeti ágakkal fúzióban új alkotásokat létrehozni. Legyen az színház, koncert, cirkusz, bábszínház, más táncművészeti műfajokkal való kapcsolat. Legutóbbi ilyen munkánk például a Vaskakas Bábszínház, a Rackajam és a Fitos Dezső Társulat közös munkája. Említhetném Presser Gábor nagykoncertjét is vagy a Csík Zenekart, akikkel rendszeresen készítettünk közös produkciót.

Egy tekintetben végig konzekvensek voltak az interjú alatt: többes számban beszéltek.

F. D.: A tánc egy páros műfaj. Nélkülözhetetlen benne a férfi és a női energia. Mind az alkotásban, mind a tánctanításban kiegészítjük egymást. Ez az energia hozza időről időre az új ötletek, közös célok megvalósítását. Összhangban vagyunk az életben és a szakmában egyaránt. ■

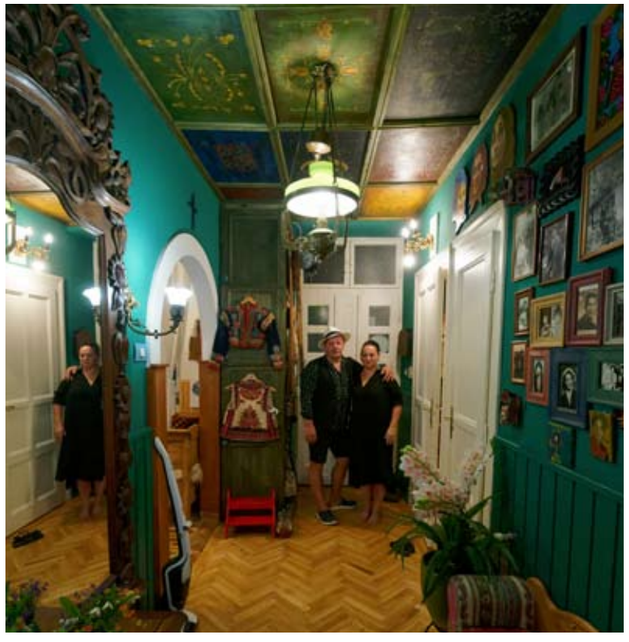

> A forma, a több száz éves táncformák állandók, de a megfogalmazás az a ma emberének szól. Ez a kettősség megfelelő dramaturgiával remekül alkalmazható.

Alexandra Mirekova–Ladjánszki Márta: Deep blue

Az L1danceFestet 2021-ben 20. alkalommal és egyben utoljára rendezték meg. A nagyon sikeres kortárs művészeti eseményt lezárni kényszerült a szervező L1 Egyesület, amelynek művészeti vezetője és egyben a fesztivál motorja, Ladjánszki Márta.

Szöveg: Ladjánszki Márta I Fotó: Kovács István

Az elmúlt két évtizedben és különösen az utóbbi időszakban rengeteg kihívással kellett szembenéznie a civil szervezetnek, amely kezdettől fogva a műfaji sokszínűséget, a közös alkotások létrejöttét támogatta és segítette elő. A rendszeresen szeptember elején megrendezett esemény az egyesület csúcsrendezvénye volt, amit a tagok és a rezidensek önkéntes munkával szerveztek, támaszkodva a befogadó helyszínekre, mivel az egyesület 10 év óta állandó székhely nélkül működik.

Az utolsó, idei, ötnapos eseményen egy nagy közös együttlétre törekedtek, amelynek középpontjában a korábban csak kísérőprogramként szerepelt akciók, megnyilvánulások álltak. Így két utazó kiállítás *(Syporca Whandal Copia című, kollázstechnikával készült képei és Ellenbacher Ádám grafikái);* több zenei program (a Zsoám Project az egyesület művészeivel, rendhagyó táncház, amit Redő Júlia ceremóniamesterként vezetett, valamint egy meztelen táncparti, ahol zsopiN szolgáltatta a zenei aláfestést), továbbá két külföldi előadás *(a Teatr A Part lengyel és Alexandra Mireková szlovák vendég),* valamint a Ladjánszki Mártától megszokott Táncest Sorozat Meztelen Nézőkkel keretében a LetMeC előadása volt látható a Bakelit Multi Art Centerben. Ez a tér a kezdetektől fogva befogadója és partnere az L1 Egyesületnek, méltó helyszíne az utolsó, jubileumi rendezvénynek.

A fesztivál ez alkalommal is tartogatott újítást, hiszen különleges és főleg térérzékeny előadások, általában szabadtéri helyszíneken afféle pop up performance-ok jelentek meg. Így Dörgicsén, a Boldogasszony templomrom nyújtott gyönyörű hátteret és inspirációt Déri András, Kovács István, Veres Flóra munkáinak és együttműködőinek; Csévharaszton az erdészet egy elhagyott gyárterülete fogadta be Bot Ádám, Déri András, Ellenbacher Ádám, Horváth Ádám Márton, Veres Flóra és az előadótársak produkcióit; Monoron az Egy Falu Egy Város Egyesület háza és kertje látta vendégül Berger Gyula és a ZéróPlusz TáncMűvek, valamint Györke Tímea megmutatkozását. A szombati napon Délegyházán, az Oázis Naturista Kemping területén tűnt fel produkciójával Czap Gábor, Dániel Attila, Györke Tímea, Ladjánszki Márta és Varga Zsolt.

A Budapesten kívüli helyszíneken a teljes stáb az alkalmi nézőkkel közösen fogyasztotta el az ebédet, köszönhetően a helyszíneket szervező, egyeztető Bauer Márton Péternek *(a Bakelit MAC kitalálója)* és Kovács Istvánnak (*L1-tag,, aki az idén a fellépés mellett fotósként is közreműködött).*

Aki igazán közösségi élményre vágyott művészi megmutatkozásokkal fűszerezve, itt biztosan megtalálta a számításait és egy nagyon intenzív hét állt mögötte.

Szombaton egy plakátkiállítás idézte fel a múltat, majd a résztvevők rituálisan elégették a rendezvényt évekig logóként szolgáló táncos figurát. Vasárnap pedig napközben egy mindent lezáró, kötetlen beszélgetéshez csatlakozhatott bárki a Margitszigeten.

Jó néhány olyan előadás és alkotó jelent meg az L1danceFest elmúlt 20 évében, akik ezt követően indultak el a pályájukon, és sok olyan külföldi művész szerepelt, akik más módon nem jutottak volna el Magyarországra. Abban volt különleges a fesztivál, hogy nem volt beskatulyázható, a kurátori munka végeredménye mindig meglepő válogatást adott, a hazai művészek pedig intenzív közegben érezhették magukat.

Mert kinek jutna eszébe olyan ötlet, hogy a fülledt melegben azok, akik hajlandók fürdőruhában beülni a színházi térbe, térítésmentesen tehetik azt meg? Vagy hogy azok, akik mindig jelen vannak az eseményeken, házigazdái legyenek annak, sőt ők maguk is együttműködővé váljanak? Éveken keresztül magyar ruhatervezők munkáit viselve az egyesület erre a társművészeti formára is kitekintett. A 15. évforduló alkalmával egy kortárs catwalk előadást szerveztek, amiben az aktuális L1-művészek vettek részt és ünnepeltek együtt. Kinek jutna eszébe az, hogy művészként utat törjön a jövő kritikus nemzedéke felé és műhelymunkát ajánljon nekik? És kinek jutna eszébe 3D-s füzetet készíttetni az állandó grafikustárssal, Korolovszky Annával? Sok ilyen és hasonló példa, gesztusértékű ötlet volt ebben az elmúlt 20 évben.

Lehet, hogy ma már vannak követők, folytatók vagy újragondolók, de az L1danceFest nagyon alacsony költségvetésből, önkéntes munkával és lelkesedéssel ezeket elsőként tárta elénk.

Mint ahogy első volt Leszták Tibor, aki színházigazgatóként megtette azt a kezdő lépést is, hogy meghívta az L1 Egyesület művészeit 2001-ben *(az L1 táncművek létrehozásakor),* hogy egy fesztivál keretében ünnepeljék a sajátos formációjukat és a munkáikat.

Az L1danceFest akkor született és 20 év múltán, most befejeződött. ■

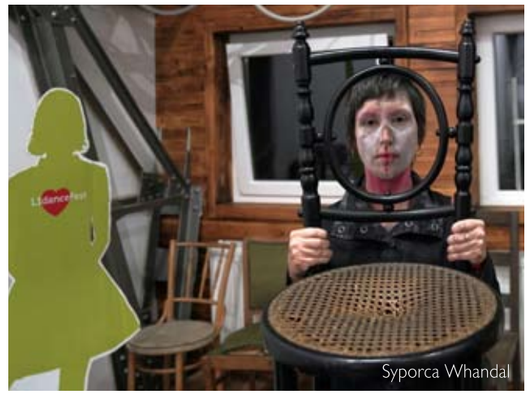

Syporca Whandal

Bot Ádám: Homályállapot

KIÉGÉS!

FIZIKAI FÁRADTSÁG VAGY HITEVESZTETT ÁLLAPOT?

Kiégtem! Jó néhány állapotra használjuk a köznyelvben, a megdöbbenéstől a fáradtságig. Jó esetben ilyenkor tényleg csak fáradtak vagyunk, amelyre jól bevált módszer a pihenés. A kiégés azonban nem pusztán fizikai fáradás. Sokkal inkább egy hitevesztett állapot, ahol az ember feladja minden vágyát és tervét. A kiégést nem lehet kikúrálni egy átaludt hétvégével vagy egy wellnessközpont meglátogatásával. Ez egy olyan tünetegyüttes, amely a fokozatos stresszterhelés élményétől indul és a depresszió felé tart, egy – a munkahelyi környezet okozta – szindróma, amelynél már a kezdeti jeleket is komolyan kell venni.

Szerző: Szászi Beáta, MTE, egyetemi tanársegéd I Fotó: Lakatos János

Lukács Levente Rizumu

A kiégést, vagy ahogy angolul széles körben használják, a burnoutot klasszikus értelemben nem tekintik betegségnek. Az internetes keresőben több mint 73 millió találatot kapunk a burnout szóra, emellett több szakorvosi terület és egészségmegőrző szervezet számára megoldandó problémát jelent, mégis a pszichiátria mostohagyermekének tartják. A WHO által összegzett betegségosztályozó rendszer, az ICD-11 (International Classification of Diseases) 2019-ben részletesen leírta és diagnóziskóddal is ellátta, azonban továbbra is szindrómaként, életvezetési problémaként értelmezi. A szindróma kifejezést akkor használjuk, ha bizonyos tünetek egyszerre fordulnak elő, azonban mindez nem vezethető vissza egyetlen okra.

Konkrét tünetekről és a szindróma előrehaladásáról legelőször Freudenberger *(1974)*, valamint a Maslach–Pines *(1977)* szerzőpáros publikált. Szerintük a kiégés alapja az, hogy a segíteni akarás konfliktusba kerül. Általában azokat érinti, akik proaktívan viselkednek, szeretnének másoknak segíteni, adni, de valamilyen oknál fogva ez a folyamat akadályozott. A kiégés elsősorban az egészségügyi dolgozókat, a pedagógusokat, az ügyfélszolgálati dolgozókat és az előadóművészeket – beleértve a táncművészeket – érinti.

Központi tünetnek tekinthető a fizikai, érzelmi, mentális kimerülés, a deperszonalizáció (passzivitás, averzió a társaság irányába) és a teljesítmény csökkenése. A folyamatot 12 lépésben foglalták össze *(Freudenberger és North, 1992):*

1. *Önigazolási kényszer*
2. *Erőfeszítések fokozása*
3. *Szükségletek elhanyagolása*
4. *Konfliktusok befelé irányítása*
5. *Értékek átrendeződése*
6. *Problémák tagadása*
7. *Elszigeteltség*
8. *Szembeötlő változás a magatartásban*
9. *Elidegenedés*
10. *Belső kiürülés*
11. *Lehangoltság*
12. *Kiégésszindróma*

A köznyelv ezt a folyamatot ördögi körnek hívja, amelyből nehéz a kilépés, a szakirodalom viszont lavinaeffektusnak nevezi. Lényege, hogy a sikertelen vagy elégtelen teljesítés után még több energiabefektetéssel, lendülettel ugrunk bele a feladatba, amely ennek ellenére magában hordozza a kudarcot. Egy táncos esetén az vezethet kiégéshez, ha megfelelő technika, instrukciók és direkt visszajelzés nélkül, fáradhatatlanul folyik a próbafolyamat, amelynek az eredménye sosem lesz katartikus és fejlődéssel teli. Koutedakis *(2000)* szerint a próbasorozatok és a színpadi létforma a táncosok esetén kétféle kiégést alakíthat ki: akut és krónikus kiégést. Mindkét esetben fontos szerepet játszik a kimerülés és annak elégtelen kezelése. Az akut esetén egy meghatározott időszakban *(néhány nap vagy hét) felborul az aktív mozgás (próba és/vagy előadás)* és a pihenés egyensúlya. Az intenzív testmozgás hatására a normál nyugalmi pulzus és a vérnyomás emelkedik, az izmokban egyre több mikrosérülés jön létre, a tejsav-koncentráció is nő, mindezek pedig egy fáradt szervezetben izomsérüléseket eredményezhetnek: gondoljunk csak a karácsonyi A diótörő-időszakra. A krónikus kiégés ezzel szemben időben elnyúló folyamat, hetek, hónapok következményeként jelenik meg. A regenerálódásra szánt idő továbbra is kevés, a terhelés fokozott, ezért az immunrendszer ellenálló képessége csökken. Főként bőrpanaszok, lassan gyógyuló karcolások, sebek, felső légúti fertőzések, allergiák jellemzők, nőknél menstruációs zavarok léphetnek fel. A fokozott fizikai terhelés mellett érzelmi teher is jelentkezik: túlzott elvárások jelennek meg a folyamatban, amelyeket a táncos önmagával szemben állít fel *(énközpontú perfekcionizmus)* és/vagy mások *(mester, közönség, hozzátartozók, kritikusok)* határoznak meg számára *(társas előírásokkal kapcsolatos perfekcionizmus)*. Mindezek elégtelenségérzést váltanak ki, ami a folyamatos krónikus fáradással együtt az aktív, pályája elején álló, jó fizikumú táncost elvezetheti a fásult, sikertelen, teljesítésre képtelen állapotba.

A kiégés folyamata gondolati, érzelmi és viselkedési szinten is változásokat hoz létre, és minél több tünettel van jelen, annál több idő és energia visszafordítani a folyamatot. Jó hír, hogy a tüneteket áttekintve egyéni szinten is kezelhető a kiégés jelensége, amelyhez elengedhetetlen, hogy ismerjük az aktuális állapotot. Ebben a segítségünkre lehet a 22 kérdésből álló Maslach kiégéskérdőív *(Maslach és Jackson, 1986)*, amelyet a világ minden táján használnak a szindróma azonosítására. A sikertelen megküzdési folyamatok megjelenésétől *(3. lépéstől)* érdemes pszichológus segítségét kérni, aki általában kognitív viselkedésterápiát alkalmaz a kiégés kezelésében. Ez magában foglalhat relaxációs és légzésgyakorlatokat, kommunikációs és mindfulnesstechnikákat is. Major depressziós tünetek megjelenésénél *(10-11. lépéstől)* pszichiáter szakorvos segítségére van szükség.

Az egyéni kezelési terv táncosoknál az életmód *(pl.: táplálkozás, mozgás, káros szokások, alvásidő)* és a saját testhez való viszony átgondolását kívánja meg. Ezek a kérdésfeltevések segíthetnek ebben a folyamatban: „Mivel terhelem a testemet és mennyi lehetőséget adok a feltöltődésre? Milyen érzelmek fűződnek a testemhez? Hogyan védem, hogyan ápolom?" Ez alapján megkezdődhet az edzéstervek átgondolása, változatossá tétele, a megfelelő pihenőidő és a regenerációs folyamatok *(pl.: szauna, masszázs, hidroterápia)* megteremtése, megfelelő étrend kialakítása *(makro- és mikrotápanyagok megfelelő aránya, C-, D-, E-vitamin-bevitel, antioxidánsok)*. Fontos lehet a kiégés kezelésében, hogy a legtöbbször aktív mozgást javasolnak, egy táncosnál azonban olyan, testtel kapcsolatos aktivitás lehet optimális, ami nem jelent kötelezettséget, terhet, hanem pusztán a mozgás örömeért végzik.

Társulati szinten érdekes jelenség lehet az úgynevezett kollektív kiégés, amely több tagot érint. Ha a vezető nem érzékeli a folyamatot, nem avatkozik be, akkor az nemcsak a légkört, de a teljesítést is rontja. A kollektív kiégés tünetei a gyakori viták, a magas fluktuáció, a betegség miatti távollétek növekedése, a rossz teljesítmény, az ügyfél/közönség elégedetlensége és az új munkatárs nehézkes alkalmazása. A társulat vezetőjének nagy mozgástere van a jelenség kezelésében: próbafolyamatok átgondolása, feladatok körülhatárolása, táncosok motiválása, döntéshozatalba való bevonása, táncosok képzésének támogatása, külső szakember bevonása, saját vezetői kompetenciáinak átgondolása, direkt visszajelzés kérése és adása a táncosok számára. Komoly önreflexió szükséges a vezető részéről ehhez a munkához, így teremthető meg a kölcsönösségen alapuló feladatorientáltság objektív rendszere.

A kiégés tehát egy lépésről lépésre kialakuló jelenség, ami több szinten hat a működésre. Kellő önismerettel és a környezet támogatásával ez a folyamat visszafordítható, önerőből javítható. Táncosként a saját test jelzéseinek megfigyelésére nagy hangsúlyt kell fektetni és időben reagálni rá. Amennyiben erre nem kerül sor, a kiégés tünetegyüttesének kezelése interdiszciplináris terület: egyszerre több egészségügyi szakember végezheti, akik a sérülések ellátásában, rehabilitációjában és a szövődmények kezelésében vesznek részt. Érdemes tehát időt szánni az önreflexióra, ugyanakkor megfigyelni azokat a táncosokat, akik ellenállók a kiégéssel szemben. Alacsony érintettségük általában változatos megküzdési stratégiákkal, az események feletti kontroll megtartásával, az egyéni sérülékenység alacsony szintjével, valamint a fizikai és érzelmi tartalékok állandó újratöltésével magyarázható. ■

> Egy táncos esetén az vezethet kiégéshez, ha megfelelő technika, instrukciók és direkt visszajelzés nélkül, fáradhatatlanul folyik a próbafolyamat, amelynek az eredménye sosem lesz katartikus és fejlődéssel teli.

Szűcs Alexandra

Bolvári-Takács Gábor könyvajánlói

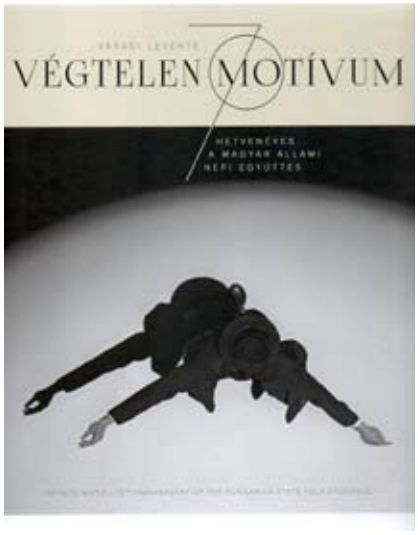

A magyar-angol kétnyelvű kötet a Magyar Állami Népi Együttes fennállásának hetvenedik évfordulója alkalmából készített fotóalbum. Váradi Levente fényképei olyan világba kalauzolják az olvasót, amely általában rejtve marad a kívülálló szemek előtt. Persze igazán az előadások látványosak, de a munka oroszlánrészét a próbák izmokat nem kímélő pillanatai és az előkészületek jelentik – s a végén jöhet a „függöny"! Ezt a fellépésről fellépésre ismétlődő, a színpad lelket felemelő csillogásáig tartó eseménysort mutatja be a fotóművész, minden fényképhez hozzárendelve a társulat művészeinek személyes történetét. A művészek összességéből pedig kikerekedik a nemzetközileg méltán elismert társulat jelenkori története.

Váradi Levente: Végtelen motívum. Hetvenéves a Magyar Állami Népi Együttes. Szerkesztette: Mihályi Gábor. Hagyományok Háza – MMA Kiadó, Budapest, 2021, 192 o. ISBN 978-615-5927-16-4 / 978-615-6192-61-5

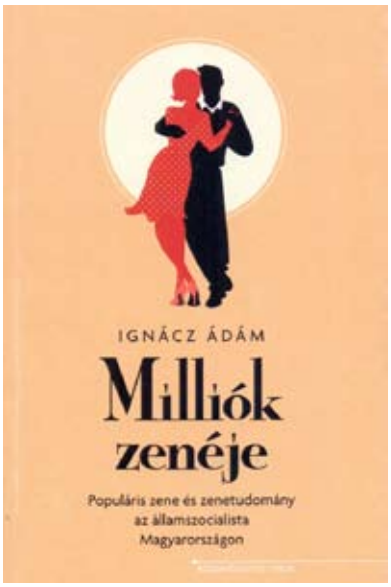

A monográfia bemutatja, hogy az államszocialista Magyarországon milyen zenetudományi és zeneszociológiai koncepciók mentén közelítettek a populáris zenei jelenségekhez. A könyv középpontjában az 1950–60-as évek diskurzusai állnak, mellettük figyelmet kapnak a zene esztétikai, társadalmi és politikai szerepéről folytatott közéleti viták. A szerző új szempontokat nyújt a magyarországi populáris zene múltjának feldolgozásához. A témakörnek komoly tánckutatási aspektusai is vannak, hiszen a tánczene fogalma a Rákosi- és a Kádár-korszakban egyaránt központi kérdés volt. A szórakoztató, vagy más néven könnyűzene intézményes keretei erősen meghatározták a felnövő generációk szocializációját és kulturális fogyasztási szokásainak alakulását.

Ignácz Ádám: Milliók zenéje. Populáris zene és zenetudomány az államszocialista Magyarországon, Rózsavölgyi és Társa Kiadó, Budapest, 2020, 356 o. ISBN 978-615-5062-47-6

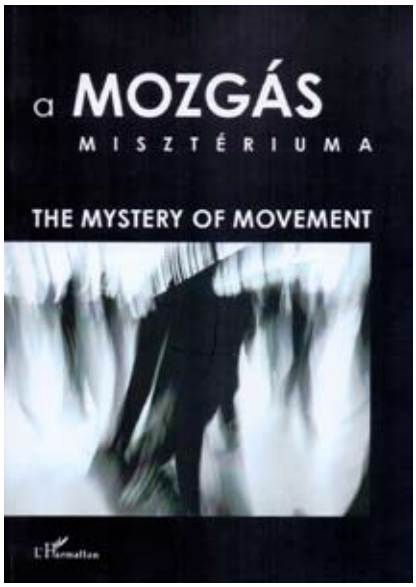

A hazai néprajztudomány nemzedékeken átívelő, barátságokon és munkakapcsolatokon nyugvó jellegének szép példája, amikor pályatársak, tanítványok köszöntenek komoly életművel rendelkező, iskolateremtő tudósokat. Ez történt most Fügedi János néptánckutatóval, neves kinetográfussal. A kötet négy fejezete 22 tanulmányt tartalmaz, magyar (határon inneni és túli) és külföldi szerzők tollából. A tagolás – A tánc történeti megközelítése; A tánc antropológiai megközelítése; A folklór gyakorlati megközelítése; A tánc mozgáselméleti megközelítése – plasztikusan tükrözi azokat a kutatási területeket, amelyeken Fügedi János egyformán otthonosan mozog. A tiszteletadást az ünnepelt munkásságának válogatott bibliográfiája teszi egésszé.

A mozgás misztériuma. Tanulmányok Fügedi János tiszteletére. Szerkesztette: Pál-Kovács Dóra – Szőnyi Vivien. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2020, 392 o. ISBN 978-963-414-680-3

Táncművészet
A hazai táncágazatok művészeti és szakmai közéleti folyóirata

Alapítva: 1951, újraindítva: 2014
Korábbi főszerkesztők: Ortutay Zsuzsa (1951–1956), Maácz László (1976–1990), Kaán Zsuzsa (1991–2011)

Főszerkesztő: Péli Nagy Kata
Szerkesztőségi titkár: Ledniczky Bea
Olvasószerkesztő: Réfi Zsuzsanna
Arculat és tördelés: Lerch Péter–Grafoid Stúdió
Korrektúra: Baross Gábor

Tanácsadó testület:
Apáti Bence, Bolvári-Takács Gábor, Bozsik Yvette, Demcsák Ottó, Diószegi László, Ertl Péter, Fodorné Molnár Márta, Fodor Zoltán, Halász Tamás, Harangozó Gyula, Juhász Zsolt, Kiss János, Kozma Attila, Macher Szilárd, Mihályi Gábor, Pataki András, Solymosi Tamás, Topolánszky Tamás, Török Jolán, Velekei László, Vincze Balázs, Zsuráfszky Zoltán

E számunk elkészítésében közreműködtek:
Szöveg: Bolvári-Takács Gábor, Bőcs Annamária, Dorogi Katalin, Kővágó Zsuzsa, Kövesdy Zsuzsa, Ladjánszki Márta, Lőrinc Katalin, Péli Nagy Kata, Pónyai Györgyi, Sárosi Emőke, Szászi Beáta, Téri Evelyn, T.N. Török Ákos, Varga Nóra, Werner Nikolett
Fotók: Éder Vera, Gordon Eszter, Gyenes Kata, Kovács István, Lakatos János, Mészáros Csaba, Nagy Eszter, Penziás Nikolett, Szigeti László

Szakmai együttműködő partnerek:
Magyar Táncművészek Szövetsége, Martin György Néptáncszövetség, PIM Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma, Táncpedagógusok Országos Szövetsége

Laptulajdonos: Noverre Táncművészeti Alapítvány
Kiadja a Magyar Táncművészeti Egyetem.

Felelős kiadó: az egyetem rektora

Szerkesztőség és kiadó: 1145 Budapest, Columbus u. 87–89.

E-mail: tancmuveszet@mte.eu
Telefon: +36 20 503 0926

Megjelenik negyedévente.
Egy szám ára: 400 Ft. Előfizetési díj egy évre: 1500 Ft.
Előfizethető a kiadó címén, a www.tancmuveszet.hu honlapon, vagy átutalással a 10032000-01493263-00000000 számlaszámra.

Nyomdai munkák: Keskeny és Társai 2001 Kft., Budapest

Címlapfotó: Lakatos János
A címlapon: Topolánszky Vince, az MTE klasszikus balett szakon idén végzett hallgatója, a Magyar Nemzeti Balett táncművésze

www.tancmuveszet.hu
ISSN 0134-1421 (nyomtatott), ISSN 2786-1090 (online)